МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 87 (2608) | КIиранди, 29 октябрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-ча съездах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

25-ча октябре Москве, съездий Кремлевски Двореце, дIахо ший болх беш хилар КПСС аргIанара XXII-гIа съезд.

Iуйрийнарча заседане, делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а эцаш, съездага моаршалаш хийттар доазол дехьарча коммунистическии болхлойи партей викалаша новкъосташа: Хесус Фарияс — Венесуэла Коммунистически парте ЦК генеральни секретара, Кнуд Есперсена — Дане Коммунистически парте председатела, Пауль де Гроота — Нидерландай Коммунистически парте ЦК генеральни секретара, Хильберто Виейра — Колумба Коммунистически парте ЦК политически секретара, Лоренс Шарки—Австрале Коммунистически парте генеральни секретара, Никола Шауи — Ливана коммунистически парте ЦК секретара.

ТIаккха дIахо а КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад йийцар съездо. Заседане къамаьлаш дир новкъосташа: В. А. Смирнова — С. Орджоникидзе цIерахча Балтийски завода судосборщика (Ленинградски парторганизаци), И. И. Бодюла — Молдаве Компарте ЦК хьалхарча секретара, В. В. Кротова — Уралмашзавода директора (Свердловски парторганизаци), З. Н. Нуриева — КПСС Башкирски обкома хьалхарча секретара, А. А. Кольчика — «Чистяковантрацит» яхача треста Лутугина цIерахча шахта болхлой бригадиро (Сталински парторганизаци), Ф. Н. Петрова — 1896 шера дениз парте член волча (Московски городской парторганизаци).

Сайрнйнарча заседане, делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а эцаш, съездага моаршалаш хийттар доазол дехьарча коммунистическии болхлойи партей викалаша новкъосташа: Питер Кейнемана — Цейлона Коммунистически парте ЦК генеральни секретара, Али Ята — Марокканскии коммунистически парте ЦК хьалхарча секретара, Мартинес Вердуго — Мексиканскии коммунистически парте ЦК секретара, Эзекиас Папаиоанна — Кипра Прогрессивни къахьегача халкъа парте генеральни секретара, Педро Саада — Эквадора Коммунистически парте ЦК генеральни секретара, Реза Радманеша — Ирана Халкъа парте ЦК хьалхарча секретара.

Съездо дIахо дихьар КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювцилга. Заседане къамаьлаш дир новкъосташа: И. А. Каирова — РСФСР педагогически Iилмай Академе президента, А. А. Громыка — СССР доазол дехьарча гIулакхий министра, П. А. Сатюкова «Правда» газета керттерча редактора.

* * *

26-ча октябре Москве, съездий Кремлевски Двореце ший болх дIахо бихьар КПСС аргIанарча XXII-ча съездо.

Iуйрийнарча заседане, делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а эцаш, съездага моаршалаш хийттар доазол дехьарча коммунистическии болхлойи партей викалаша новкъосташа: Камиль Сильвестра — Мартиникски коммунистически парте генеральни секретара, Самуил Микуниса — Израила Коммунистически парте ЦК генеральни секретара, Фуад Нассара — Иордански коммунистически парте ЦК генеральни секретара, Джордж Джексона — Новой Зеланде Коммунистически парте Национальни комитета председатела, Эдгар Воога — Швейцарски къахьегама парте генеральни секретара, С. Пьер-Жюстена — Гваделупа Коммунистически парте ЦК Политбюро члена. Цу тайппара съезда цIерах моаршалаш кхаьчар Сан-Марино Коммунистически партегара, Люксембурга Коммунистически партегара, Гватемальски къахьегама партегара, Парагвайски коммунистически партегара.

Съездо дIахо дихьар КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювцилга. Заседане къамаьлаш дир новкъосташа: Н. Н. Семенова—академика, политическии Iилмайи знанеш дIайоаржаеча Ерригача Союза правлене председатела, О. В. Куусинена — КПСС ЦК секретара, В. Э. Дымшица — СССР Госплана председатела хьалхарча заместитела, А. Н. Шелепина—СССР Министрий Совета чуйоагIача паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела, А. М. Школьникова — КПСС Сталинградски обкома хьалхарча секретара.

Сайрийнарча заседане, делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а эцаш, съездага моаршалаш хийттар доазол дехьарча коммунистическии болхлойи партей викалаша новкъосташа: Мохаммед Хармела — Тунисски коммунистически парте ЦК секретара, Якуб Демира — Турце Коммунистически парте ЦК Политбюро члена, дIадийшар Къулбехьенафрикански коммунистически парте ЦК дайта моаршал, къамаьлаш дир Бирман Малаяйи Коммунистически партей делепацешта керте латтараша, Боливе Коммунистически парте ЦК секретара — Руис Гонсалеса. Съезда цIерах иштта моаршалаш луш кхьхаташ кхаьчар Къилбаседа Ирланде Коммунистически партегара, Никарагуански социалистически партегара, Ирландски болхлой лигагара.

ТIаккха съездо дIахо дихьар КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювцилга. Заседане къамаьлаш дир новкъосташа: Ф. А. Табеева — КПСС Татарски обкома хьалхарча секретара, Г. А. Наливайка —Алтайски юрта боахама Iилма-тохкама института директора, П. Н. Поспелова — КПСС ЦК чуйоагIача марксизма-ленинизма Института директора, А. И. Аджубея—«Известия» газета керттерча редактора, Г. С. Титова — летчика-космонавта (Московски областа парторганизаци).

* * *

27 октябре Москве, съездий Кремлевски Двореце дIахо ший болх беш хилар аргIанара КПСС XXII съезд.

Iуйрийнарча заседане съездо дIахо дихьар КПСС ЦК отчет, КПСС Программа проект, КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни доклад ювцилга. Заседане къамаьлаш дир новкъосташа: В. А. Кучеренко — СССР гIишлонийи архитектураи Академе президента, Б. П. Бещева—СССР машиннаькъий министра, М. Т. Ефремова — КПСС Челябински обкома хьалхарча секретара, Н. М. Грибачева — писатела, «Советский Союз» яхача журнала керттерча редактора, И. Т. Новикова — СССР электростанцеш хьалъяра министра, Б. В. Иогансона — СССР художествай Академе президента, А. Т. Твардовске — писатела, «Новый мир» яхача журнала керттерча редактора, М. А. Ольшанске — СССР юрта боахама министра, А. Е. Корнейчука — писатела, машар лорабара Советски Комитета председатела заместитела.

КПСС ЦК отчетеи КПСС Программа проектеи хьакъехьа новкъоста Н. С. Хрущева яьча докладехи КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчетни докладахи йола пренеш соцае решени ю съездо.

Съездага моаршалий посланеш яьхкай Гондураса, Пакистана, Таиланда коммунистически партешкара, ший лоIаме йолча Африкански партегара (Сенегал), Бирма прогрессивни партешкара — Бирмански болхлой партегареи халкъий новкъостий Партегареи.

Сайрийнарча заседане, делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а ийца хаддаш дола къамаьл дир новкъоста Н. С. Хрущева.

КПСС ЦК отчетах чурча а арахьарча а политика даькъера КПСС ЦК политически никъ а практически болх а бIарччеи биззаи могабеш берригаш раьза а болаш соцам тIаийцар съездо. КПСС ЦК отчета чура выводаши предложенеши могайир съездо.

Парте XXII-ча съезда, КПСС ЦК яьча отчета резолюце проект кийчъеи КПСС Программа проекта даьча тоадарашка а тIатохарашка а хьажеи комисси хержар съездо.

Съездо берригаш раьза а болаш чIоагIйир КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчет.

Сайрийнара заседани йистейоаллаш, делегаташеи хьаьшашеи безаме тIа а ийца съездага моаршал делар къоначча пионераша.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

КПСС Центральни Комитета отчета хьакъехьара

Советски Союза Коммунистически парте XXII съезда

СОЦАМ

(ТIаийцаб берригаш раьза а болаш 1961 шера 27 октябре).

Н. С. Хрущева докладага — КПСС Центральни Комитета отчетага — ла а дийгIа, йийца а йийца, Советски Союза Коммунистически парте XXII съездо соцам бу:

БIарчча а бозза а могаболба чурча а арахьарча а политика даькъера Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета политически никъ а практически болх а.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета отчета чура выводаши предложенеши могайойла.

КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчета хьакъехьара КПСС XXII СЪЕЗДА СОЦАМ

(ТIаийцаб берригаш раьза а болаш 1961 шера 27 октябре).

КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчет чIоагIйойла.

КПСС XXII съезд дIахо ший болх беш хилар.

Дош лу ВЦСПС председатела **В. В. Гришина.**

Вайна массанена [illegible] тIа йийшар новкъоста [illegible] Сергеевич Хрущева [illegible] халкъашта юкъерча [illegible] хьала марксистски-ленински анализ еш, советски халкъа турпала къахьегам, [illegible] мехка гIордаьнна доккхий толамаш къьгаи тешавеши [illegible], коммунизм хьалъяра программа хьахьокхаш а цуна [illegible] лард йоллаш а [illegible] кIоарга докладаш, аьлар [illegible].

Кердача Программа хIара мугI ленински [illegible] ба советски халкъа [illegible] белгалдаьккхар В. В. Гришина. Партийни организацешка йийца ца Iеш, къахь[illegible] собранешка а, профсоюзашка а шерра йийцай Программа проект. Вай деррига советски халкъо чIоагIа могаяь КПСС Программа, шоай [illegible] дола гIулакх, шоай программа, шоай вахаро д[illegible] доккха гIулакх [illegible] тIаийцар цар из.

Коммунизм [illegible] вай халкъа [illegible] даьнна доккхий [illegible] [illegible] кхар, партийни вахаре ленински боарамаш, кулгалдара коллективни принцип юхаметтаоттаяри дIахо кхы а дегIайоалаяри, партена духьалара фракционни группа хоадам боллаш йохаяр Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар.

XXII съездага кийчлуча деношка къаьстта чIоагIа лакхденна советски халкъа политическии къахьегамеи низ бола хьинар дувц В. В. Гришина. Ийс бетта план ханал хьалха кхоачашъелга Iалаш а дир, планал совнагIа ши миллиард сома маьха продукци ара а хийцар болхлоша, инженераша, техникаша. Съездал хьалха шоаш тIаийца декхараш дика камаьхал а йоалаш кхоачашдаьд Москверча, Ленинградерча, Украина, Урала, СибарегIен дуккхача промышленни центрашкарча, союзни республикашкарча, областашкарча къахьегамхоша. Еррига культураш дика хьувкъийтилга, хьайбаш кхоабача боахамашка къахьегама овсарле чIоагIа лакхъелга даьд дуккхача колхозий, совхозий коллективаша, итташ эзараш болча юрта боахамерча дикагIча къахьегамхоша.

Мехкарча рационализаторашеи изобретателашеи а кхоачашдаьд съездал хьалха шоаш тIаийца декхараш. Укх шера ийс бетта вIаштIехьа а яьккха цар халкъа боахама юкъе йиьхай 2 миллион предложени, предложенеша шера луш бола пайда 1 200 миллион сом ба. Вай халкъа карагI мел даьнна творчески толамаш-м лаьрхIа а варгвац, белгалдоаккх оратора. Цу толамаша тешал ду, КПСС керда Программа алхха могаяь ца Iеш, шерра социалистически яхь а йоаржаяь, из кхоачашъяра къахьегамхой чуийнна хилара. Коммунистически къахьегама болам дегIабар гойташ йола цифраш йоалаю нов. Гришина. Кхоачаш кхо шу а далалехьа 20 миллион сагага дIакхаьчаб цу болама доакъашхой.

Iалаьмате доккхий а массане бакъдеш а да вай толамаш, йоах оратора. Цхьабакъда, вай теркал ца деш дита йиш яц халкъа боахама цхьаццадолча доакъой, предприятей, стройкай балхацара кхоачамбоацараш. Еррига чулаьца аьлча, продукци арахецара план промышленносто дикка тIеххкхоачашъяьяле а, йолаш я паччахьалкхен заданеш кхоачаш ца еш предприятеш а. Лоадама хIама ца эшшаш, цаIи ахи миллиард сома маьха продукци ца луш йисача дуккхача йоккхийча предприятей цIераш йоах В. В. Гришина, цо белгалдоах дуккхача экономически районашкара планаш увттаяра, материально-технически Iалашбара, боахама кулгалдара хьакъехьара кхоачамбоацараш.

ЦхьоалагIчеи шоллагIчеи шинна а пятилеткаха даьрел дукхагIа нaxa чуIе цIенош хIанз вай мехка цхьан шера хьалдеш хилар дувц дIахо ВЦСПС председатела. Цхьабакъда, дуккха республикаши областаши я хьалдаь а даьха цIеношка нах чуховшабара а, хIаьта иштта культурно-бытовой учрежденеш хьалъяра а планаш даиман кхоачаш ца еш.

Коммунизм хьалъяра лоаттабеча къовсаме парте тешшаме чIоагIале а, боккха общественни низ а ба хIанз укх сахьате 63 миллион саг, е парте XX съезд хилалехьа хиннарел 18 миллион саг дукхагIа шоашта юкъевоагIаш йола профсоюзаш, аьлар дIахо В. В. Гришина. Коммунистически парте чIоаггIа йоакхо а еш, профсоюзий балха лостам телилга, денна цар балха новкъостал делга, цар функцеши бокъонаши шеръелга дувц цо дIахо. Массаза а кулгалдеш, хьаллоацаш, новкъостал деш парти хиларах профсоюзий болх массе оагIорахьара дуккха а дикагIа тоабеннаб, паччахьалкхен, боахама, культурни строительствера цар лоархIам лакхбеннаб.

Кхоачашдара профсоюзаша шоай низ тIабохийташ дола керттера декхар да — мехкара хIама хьадеш дола низаш дIахо а дегIадоаладара, коммунизма материально-технически база хьалъяра тIехьа лоаттабу къовсам. Халкъа боахама планаш увттаеча хьинаре дакъа лоац профсоюзаша, производственни совещанеш эрга а яьха, царех массаза а болх беш йола органаш яьй. ХIанз укх сахьате 4,5 миллион саг болхлойи гIулакхера нахи ба цу органашка хержа. Дукха нах юкъебоагIаш хиннай профсоюзий хьалхленца балхаш деш йола Iилман-технически обществаш а, изобретателийи рационализаторийи организацеш а. Царна юкъевоагIа 4 миллион специалисти производства новатори.

Халкъа вахара хьал-торо лакхъяра партеи правительстваи белгалдаьха гIулакхаш кхоачашдара хьинаре къовсам лоаттабеш, болхлойи гIулакхерча наьхеи къахьегама хьал тоадара дукха балхаш деш профсоюзни организацеш хилар белгалдоаккх нов. Гришина. Ялх шера алхха профсоюзни организацейи предприяте администрацейи коллективни договорех, къахьегам лорабелга кхы дIахо тоабара де дезача гIулакхашта, болхлошта мах боаца балха тIа дувхаду барзкъаш далара 6 миллиард сом ахча хьожадаьд. Цу юкъагIа паччахьалкхени профбюджетеи чотах 14 миллиард сом ахча дахийтад социальни страхованех пособеш геларга (пенсеш доацаш), къахьегамхоштеи цар бераштеи дарбаш дарга, царна культурни гIулакх лоаттадарга. Профсоюзни санаторешка, салаIара цIеношка, туристски базашка дарбаш дайташи салоIаши хул хIара шерра-шера 6 миллион гаргга къахьегамхо. ЧуIе цIенош дIанийсдарг, торговлеи общественни питанеи бокъонаш телха ца яйтара тIахьожам лоаттабеш ба миллионаш профсоюзни активисташ.

Коммунистически общество хьалъяра дуккхача наха дакъа лацара общественни формаш шерра дегIайоагIаш хилара дика тешал деш ба советски профсоюзий берригa болх.

Цунца цхьана, белгалдоаккх оратора, профсоюзий балхаца хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш а. Дуккхача профсоюзни организацеша шоай бокъонех пайда кIезига ийбу, производство а къахьегам а вIаштIехьбаккхара, болхлоштеи гIулакхерча нахаи бытовойи культурнии гIулакхаш дара хьакъехьара дешаш увттадара а кхоачашдара а кхоачам боллаш инициативеи хьинари хьахьокхац.

Коммунистически общество хьалъелга шерра дIахьоча юкъагIара профсоюзий декхараш къоастам а баь хьахьекхад парте Программа проекта тIа а новкъоста Н. С. Хрущева докладаш тIа а. Профсоюзашка керда хьачуухаргда хIанз паччахьалкхен аппарата органаша леладеш дола гIулакхаш а.

Ший къамаьлах ондда дакъа дунен халкъашта юкъерча профсоюзни болама хетадир В. В. Гришина. Дунен тIарча гIулакхашта шоаш бехктокхаме хилар, империализманеи колониализманеи духьалара къовсам чIоагIбанза барг ца хилар тIехь-тIехьа кIоаргга кхетаду дуккхача къахьегамхоша а цар профсоюзни организацеша а. Советски Союза болхлой класс, советски профсоюзаш массаза хила а хиннай, хург а я эксплуатацена духьал, машара тIехьа, эшшача тайпара гIоза вахар сагага кхачийтара тIехьа цар лоаттабеча къовсам тIа капитала мехкашкарча шоай вежарий оагIув хьаллоацаш.

Укх шера декабрь бетта юххье, дагадохийт нов. Гришина, Москве хургья профсоюзий пхелагIа Дерригдунен прогресс. Империализманеи колониализманеи духьаларча, къахьегамхой вахара хьашташи демократически бокъонаши бахьан, машари социальни прогресси бахьан, лоаттабеча къовсама шоаш тIакхувш хилар кхы цIаькха а дIахьокха дунен дуккхача мехкашкара эзарнел совгIа делегат воагIаргва болхлой класса дунен халкъашта юкъерча цу форуме.

Советски профсоюзий миллионаш болча члений цIерах нов. Гришина парте съезда дош лу, Коммунистически партега, цун Центральни Комитетага хьалхле а йолаш, КПСС Программа тIа белгалдаьха сийлахь-доккхий декхараш кхоачашдара, вай мехка коммунистически общество хьалъяра деррига хьинар тIа а дахийта къахьегаргда советски профсоюзаша, аьнна.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).



Москва. Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд. Сурта тIа: заседаней зале. В. Егоровен В. Савостьяновен сурт. ТАСС фотохроника.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Съездага вежарашха моаршал хоатт Корея Къахьегама парте Центральни Комитета председатела нов. **Ким Ир Сена.**

Лаьттан тIа мел дахача адамий уйлаш шийгахьа эзай XXII-ча съездо, йоах цо. Дерригача дунен тIара коммунисташи къахьегамхойи чIоагIа дог доахаш а гIозбаьнна а ладувгIаш ба советски халкъо яьхача сийлахь-йоккхийча коталонаштеи толамаштеи итог еча а коммунизм хьалъяра керда сийлахь-йоккха программа ювцача а съезда балхага.

Советски Союза Коммунистически парти, йоах оратора, адамий прогресса гIулакха юкъе цо доккха дакъа лацар, дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламе цун боккха лоархIам хилар, йIаьхий опыт цо Iоаяь хилар бахьан долаш дерригача дунен тIарча коммунисташеи халкъашеи чIоагIа лоархIаш а тешаш а я.

Корея Къахьегама партеи корейски халкъои, аьлар дIахо нов. Ким Ир Сена, массе оагIорахьара хьаллоац Германеца машара договор дареи цу ларда тIа Малхбузен Берлинах мукъа город яреи хьакъехьа енна Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи предложенеш.

СССР-е коммунизм хьалъеш хиларои цун низ дегIабена хиларои корейски халкъа дог ураувттаду социализм хьалъечеи даьхе машара наькъаца вIашагIтохара тIехьа лоаттабеча къовсамеи. Дукха ха йоаццаш хинна Корея Къахьегама парте IV-гIа съезд, аьлар оратора, марксизма-ленинизма йоккха котало хьа а хьокхаш, пролетарски интернационализма низ бола демонстраци а хинна дIаэттар.

Лоаццача хана чухь городеи юртеи социалистически революци йизза кот а яьккха, тIемо яь хала човнаш ерза а яь, Корея Къахьегама парте хьалхленца хьалхашкахьа боккха гIа баьккхар тха халкъо социализма материально-технически база хьаяра, ворхI шера план кхоачашъе йолаяьй. Из кхоачашъяьчул тIехьагIа чIоаггIа дегIаена социалистически индустриальни паччахьалкхе хургья мехках, кхы а дIаьхьегIа а культурнегIа а дахаргда тха халкъ.

Американски империалисташа дIалаьца Къулбехьен Корея чIоаггIа тIехьайиса а тишъенна а хиларах ше дувцаш, нов. Ким Ир Сена аьлар, американски эскар Къулбехьен Кореера дIадаккха деза, цхьанна тайпара арахьара саг юкъе ца гIорташ переговораш яра наькъаца корейцаша шоаш къоастаде деза корейски дош.

Советски Союз хьаллоацилга, советски халкъацара барт-цхьоагIо чIоагIъелга — из я дерригача корейски халкъа лоIам хьахьокхаш йола тха парте позици, аьлар Ким Ир Сена. Исторически хьахинна корейско-советски доттагIал массаза хургдолаш а дохаргдоацаш а да.

Дукха ха йоаццаш Корейски Халкъа-Демократически Республиканеи Советски Союзаи юкъе доттагIал, барт-цхьоагIо хилара, вIаши новкъостал дара хьакъехьа даьча договоро дегIаахара кердача этапа тIа доаккхаш лакхдир вай шин халкъа юкъера доттагIали барт-цхьоагIои, аьлар оратора. ДоттагIлен, барт-цхьоагIон, вIаши новкъостал дара хьакъехьарча корейско-китайски договораца цхьана цу договоро чIоаггIа гIо дергда империалистически агрессегахьарча кхерамах корейски халкъ лорадара а Гаьнарча Малхбоалереи дерригача дунен тIареи машар чIоагIбара а, ерригача социалистически лагера барт-цхьоагIо чIоагIъяра а из кхотаяра а.

Корея Къахьегама партеи корейски халкъеи цIерах нов. Ким Ир Сена дег тIара ловца баьккхар балха тIехь толамаш дахар ловш КПСС XXII-ча съездаи коммунизм хьалъяра духьа лоаттабеча къовсаме керда йоккхий коталонаш яхар ловш дерригача советски халкъаи.

Партена, цун тамаш йолча кердача Программана йоаккха гимн санна декар эрсий къоначa кхалсага къамаьл. Из яр Москвена юххе Купавинске уллача диткъа моашош деча фабрика мастера помощник **М. И. Рожнева.** Рожневас хьабена никъ, цун ханарча дукхача кхалнаха хьабеначоа тара ба. Дукха ха йоаццаш фабрично-заводской школа дешархо хиннай из, тIаккха — прядильщица, болх бешшехьа йистеяьккхай техникум, Российски Федераце Лакхехьарча Совета депутаталла хержар. Цо кулгалду бригада предприяте эггара хьалха кхаьчар производства плано семилетка йистейоалача шера лаьрхIача боарамга.

Ази цехерча са новкъосташеи Советски Союза Коммунистически парте Программа проект ешача хана, йоах нов. Рожневас, тхо чIоагIа гIаддахар. Ма хоза хет-кх тахан хезача: «Советски наьха таханара тIехье коммунизме яхаргья»! Таханара тIехье-м — вай ма-дий, дукха деза новкъостий, йоах М. И. Рожневас, еррига зало чIоаггIа тIоараш а тохаш. Из бахьан долаш кхы а дикагIа къахьега мегаргда, из бахьан долаш ший беррига низ, шийна мел ховр, еррига говзал дIаяла мегаргья.

Программа проекта хIара мугIар тIа, йоахар цо дIахо, цун хIара дешаца — холуш ба халкъах, цун хIама хьадара йолча творчески генех бола тешам. ТIехь тIехьагIа дукхагIа сакъердам болаш да хьега къа, обществана хьега къа, вай халкъа шортта материальни а духовни а рузкъаш хьадара никъ хьабеллаш дола, саг эргавоаккхаш хьега къа. М. И. Рожневас дувц фабрика коллективо цIадоладаьча патриотически гIулакхех лаьца. Из бедали материалаши кхояра, кхояьча бедалах планал совгIа продукци хьаяра, производстве болх бешшехьа а берригача болхлошка планах дешилга вIашагIдоллара дерригача халкъо лелаю поход я.

ХIанз фабрике хIара виълагIча къахьегамхочун юкъера, юкъера-технически, е лакхера образовани я. Дукха гаьна дац, йоах оратора. из тайпа образовани тха фабрикерча берригача къоначa болхлой хургйола ди.

М. И. Рожневас хоам бу, Iилмахоща цхьана фабрика коллективо ший предприятена модернизаци яь хиларах, прогрессивнегIа йола производственни процессаш сихагIа кхоачашъе из яларах, тIеххьарча ялх — ворхI шера арахийца продукци шозза дукхагIа хиларах. Тахан фабрика прядильщикай къахьегама овсарле плано 1965 шера лаьрхIача боарамал лакхъеннай. Валентина Гагановас дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца итташ купавинцаш тIехьайисача бригадашка бахаб, цул тIехьагIа тIехьайиса хилар дIадаккха а Московски областе хьалха латтача предприятешта дIанийсъяла а Троицкерча диткъа моашош деча фабрикана новкъостал дир ерригача коллективо.

ХIара денна, дIахо дувц нов. Рожневас, вай вахар чухь хадданза хьахул тайп-тайпарча кердача коммунистически принципай хьокхамаш. Фабрике дIадоладаьд балха хьаахара лоархIам табель йоацаш белга, кассир воацаш алапи телга. Болхлой балха хьаэцареи, балхара цIабахареи, наха кхетам балареи дешаш бригаде, смене къоастаду. Ерригача коллективо белгалдоах болхло ваь, цар бераш даь, болхло парте е комсомоле хьайица, пенсе тIа баха денош. Фабрике а поселке а хьаяьй керда цветникаш, газонаш, спортивни площадкаш, берий цIенош. Уж дерригаш общественни хьисапе къахьегарца кьалъяьй. Парте XXII-гIа съезд хулача хьалхарча деношка Купавински фабрикана коммунистически къахьегама предприяти яха цIи еннай.

Оаха кхетаду, йоах нов. Рожневас, еза цIи — сий делга хинна ца Iелга. Оаха хьайицай из коммунистически кхоаненга дахара путевка санна, из бахьан долаш кхы а чIоагIагIа хьинар, денал тIадахийта мамогга къовсам лоаттабар духьа.

КПСС Программа проект ювцаш, йоах ший къамаьл йистедоаллаш М. И. Рожневас, вай юххера а чIоагIду, бIаьшерашка дахаргдола вай заман сийлахь-доккха документ. СССР-е коммунизм котъяларах, ший дукхача бIаьшерашкарча историе чухь адамаша яьккха сийлахь-йоккха котало хургья.

Къамаьл ду КПСС Краснодарски крайкома хьалхарча секретара нов. **Г. И. Воробьева.** Цо йоах, вай мехка даьхача доккхийча толамех хьамсарча Коммунистически партена, тешаме ленинец новкъост Н. С. Хрущев керте латтача цун Центральни Комитета карагIдаьнна дерригдунен-исторически лоархIам бола хIамаш лоархI советски наха.

Парте, дерригача советски халкъо цхьатарра къоабалъю Центральни Комитета нийса, ленински хьаькъалера чуреи арахьареи политика, цун боккха хьинар дола болх.

Нов. Воробьева йоах, XX-гIа съезд хинначул тIехьагIа, культ личностах даьнна гIалаташ дIа а даьха, целина караерзаяр, промышленностаи гIишлош хьалъяраи деш дола доал эргадаьккха тоадар, союзни республикай бокъонаш шеръяр, халкъа вахара хьал тоадар, законность юхаоттаяр санна дола тIехьатетта йиш йоаца декхараш кхоачашде парти йоланнача хана, Молотова, Кагановича, Маленкова, Ворошилова, Булганина, кхычар, антипартийни группо ший фракционни болх болабир. Парте политика хувца а из ленински наькъ тIара яккха а гIертар фракционераш, цхьабакъда, цар лийрхIараш кхоачаш хиланзар. Вахаро бакъдир Коммунистически парте никъ нийса хилар, хIаьта хIанз массанена гуш да антипартийни группо парте мугIараш эгIаде а вIашагIдаха а гIерташ лелабаь болх гучабоаккхаш Центральни Комитетан новкъоста Н. С. Хрущевна шийнеи карагIдаьнна доккхий хIамаш.

Парте XX-чеи XXI-чеи съездий решенеш кхоачашъеча Краснодарски партийни организаце, Кубанерча берригача къахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабу дIахо а края промышленностьи юрта боахами дегIаболабар духьа. ДIадахача пхе шера шозза хIана хийцаяц аьнна дукхагIа арахийцай промышленни продукци Кубане. Къаьстта чIоагIа дегIанхай газа, мехкдаьтта, цемент ю, кхачан промышленность. Газ 13-зза дукхагIа яьккхай цу шерашка. Бокъонца аьлча Кубане керда юхайилла йолаяьй шекара промышленность. ХьалхагIа, йоах оратора, тхогахьа болх беш яр йоккха йоаца, шера шиъи ахи миллион пунт гаргга шекар луш йола ши завод. Н. С. Хрущева инициативах геттара лоацача хана хьалъяьй 13 йоккха керда шекар ду завод. Цар укх шеррехье а хьаду 25 миллион пунт совгIа шекар.

Парте XXII-ча съезда сийна яхь лаьца хиннача Кубана промышленноста болхлоша ханал хьалха кхоачашйир Промышленни продукци арахецара ийс бетта план.

Края партийни организаце, берригача къахьегамхой керттера уйла тIаяхийтай дIахо юрта боахам дегIабоалабара дешашта. Укх тIеххьарча шерашка крае дикка дегIаденад юртбоахама продукташ йоахилгеи кийчъелгеи. Укх шера, йокъал этта йоллашехьа а, Даьхенна дIаеннай 116 миллион пунт ялата — соахка цу ханналца енначул 35 миллион пунт дукхагIа. ХьажкIаш 33 миллион пунт ехкай паччахьалкхенга, е соахка цу юкъа ехкачул шозза дукхагIа. Дулх, шура, фуаш, сом, комсаш дукхагIа яьха хилар хьахьокхаш йола цифраш йоалаю нов. Воробьева. Дийбад доахан.

Оратора цIераш йоах хьажкIаш дика хьувкъаьяьча районий, боахамий, производстве хьалха латтарий, цо дувц къахьегама овсарле лакхъяра, колхозий ахчан доходаши екъаш йоаца фондаши дегIаяхкара, производственни бувзамаш шердара дешаш.

Н. С. Хрущева баьча хьехамах, йоах нов. Воробьева, крае ялат а кхыйола юрта боахама продукташ а дукхагIа йоахаргйола гIулакхаш вIаштIехьдаьхад. Ялат даккхара юкъе керттера моттиг дIалоацаргья гурахьа дувча кIиво. Къаьстта чIоагIа уйла тIайохийтаргья хьажкIаш, хIаьта иштта бобови культураш дIаера а.

ДIадувча лаьттай структура тоаяро а хьувкъам лакхбаро а, Iилманца бакъъяь боахам лелабара система юкъеяккхаро, массе оагIорахьа механизаци ярои леррагIа интенсификаци чакхъяхарои йиш хулийт 1980 шерага кхоачаш валови ялат 3,5-зза — 4-зза дукхагIа даккха а Кубане шера доаккхаш дола ялат цхьа миллиард пунтага дIакхоачаде а.

Оаха лерхI, йоах нов. Воробьева, дIахо технически культураш, эггара хьалха шекара свеклаши гидуаргаши, дукхагIа яха. Кхоачашде дезаш доккхий декхараш да хьайбай боахаме.

Кубана коммунисташа, берригача къахьегамхоша, йоах Г. И. Воробьева, кхы а айхагIа кхотадергда шоай мугIараш Ленина гIулакх дIахо хьош вар — машари наьха иразий бахьан долаш кIаьд ца луш къовсам лоаттабеш вола вай веза Никита Сергеевич Хрущев керте латтача Центральни Комитета гоннахьа, доагIаш дола дакъа лоацаргда вай мехка коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе.

Армене Компарте ЦК-а хьалхарча секретара нов. **Я. Н. Заробяна** ше къамаьл деш аьлар, Армене коммунисташеи берригача къахьегамхошеи парте Программаи Уставеи проекташ цхьа барт болаш мога а йир, XXII-ча съезда сийна шоаш тIаийца декхараш толамца кхоачаш а дир. Ийс бетта йоагIа паччахьалкхен план тIеххкхоачашйир промышленносто. Укх шера ха во этта йоллашехьа а дикка дукхагIа яха а яьхай, паччахьалкхенга ехка а ехкай цхьайола юртбоахама продукташ. Комсаш лелаераша паччахьалкхенга ехкай 104 эзар тонн комсаш — соахка цу хана ехкачул кховзткъе итт процент дукхагIа.

1961 шу къаьстта дага хургдолаш да Советски Армене къахьегамхошта, йоах нов. Заробяна. Армянски халкъо май бетта дездир Армене Советски Iаьдал эттаи Коммунистически парти хьахиннеи 40 шу дуза ди. Армене Компарти хьа а хилар, Советски Iаьдал а эттар парте шоллагIа Программа тIаийца дукха ха ялалехьа. Советски Армене экономика, Iилма, культура чIоаггIа дегIаяр парте ленински программа — социализм хьалъяра программа кхоачашъяь хиларах бола къаьггаи тешавеши хьокхам ба.

Советски Союза вежарий дезала юкъе Советски Армени тоаяларо, магнито санна, шийна тIаувз армянски халкъа дикагIа бола къонгаши мехкарийи, йоах дIахо Я. Н. Заробяна. Укх тIеххьарча шерашка дукхагIа ба цIабахка безам болаш дехар ду капиталистически мехкашка баха армянаш. Цар чIоагIа безам ба капиталистически «ялсмале» яхар йита а шоай Даьй-мехка, Советски Армене цIабахка а. Советски правительства доккха гIои новкъостали а деш, 1962 шера денз боалош-боалош доазол дехьара шоай Даьй-мехка цIабахка безам бола армянаш цIабоалабелга вIаштIехьдаккха безам ба тха. ЛерттIа баха а творчески къахьега а царна аша хьалаш хилийтара тхоашта могар дергда оаха.

Вай дукха къамаш дахача социалистически паччахьалкхен къулбехьен доазонца, Аракс яхача хица гIолла агрессивни тIема [illegible]кашта юкъе долхача мехкаш[illegible] доазув долаш я Советски Армени, йоах оратора. Шовзт[illegible]ъа шу хьалха паччахьа мехка [illegible]ист хинна Армени тIехьайиса а къе а яр, цун халкъ физически хIалак хулача хьала тIа оттадаь дар. Лоалахарча мехкашка Турцеи Иранеи санна лоха ба[illegible] экономика боарам. 40 шу дIа[illegible]хад. Турции Ирани капиталистически строя хьалашка дегIаьккхай, хIаьта Сийлахь-боккха Октябро хьаь Советски Армени социалистически строя [illegible]алашка дегIаенай. Социалистически строй толашагIа хилар тешавеш хьахьокхаш йола цифраш йоалаю нов. Заробяна. Масала, цхьан сага сих электроэнерги яккхара хьакъехьа Советски Армени Турцел 15-ззеи, хIаьта Иранал 32-ззанел совгIеи тIех я Советски Армени. 10 эзар сага лерхIаш кхоача студенташ Турцечул 6-ззеи Иранечул 15-ззеи дукхагIа ба Советски Армене. Кхыча хьокхамашца диллача Армене гаьна тIехьадитад дукхха доккхий капиталистически мехкаш.

КПСС XX-ча съезда бола Iальмат[illegible]оккха лоархIам белгал а ба[illegible] нов. Заробяна йоах. [illegible] ленинец новкъост Н. С[illegible] керте латтача КПСС Центральни Комитета кара[illegible]нна денал, дола доккха гIулакх латт цо партена духьалара группа гуча а яьккха, йохаярахи парте ленински политика дIахьолга Iалашдарахи.

Советски Армене Коммунистически партии беррига къахьегамхойи XXII-ча съезда накъа баьхкаб шоай мугIараш кхы а чIоагIагIа кхотадаь, вай Центральни Комитета хьаькъалера чуреи арареи ленински политика чIоаггIа магаеш, йоах ше йистевоалаш нов. Заробяна. Оратора йоах, республика коммунисташеи берригача къахьегамхошеи кхы а чIоагIагIа хьинар долаши дог гIоздаьннеи къа а хьегаргда, чIоагIагIа къовсам а лоаттабергба коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхий декхараш толамца кхоачашдара.

Съезда трибуна тIа я Испане Коммунистически парте председатель нов. **Долорес Ибаррури.**

— Новкъостийи доттагIийи! — йоах цо, — испански делегаце Испане компартегара дег чура а вежарий а моаршал лу шун XXII-ча съезда, цунца цхьана Советски Союзаца шоай кхоане, капиталистийи помещикийи ниг-Iоткъамах мукъа йола Испани, кортамукъа а ший лоIаме а йола Испани, социалистически Испане кхоане гуча дукхха эзараш болча испански къахьегамхошкара дIайха моаршал а.

Оратора белгалдоаккх, советски халкъа Iалальмате доккхий толамаш а лоаццача хана коммунизм хьае йиш хилар а къоастаде йиш йоацаш да КПСС исторически XX-ча съезда решенех, аьнна.

Парте цIи майоаггIара лелаеча хIара коммунистически партена йоах Долорес Ибаррури коммунисташа шоай гIалаташ къонахчал долаш тоадеш хилар, ленинизмана тешаме хилар, социалистически революце принципаш нокъзара мел долчохи гIожа телха мел дечохи лораеш хилар хадданза гойташ дола наькъаш да XX-ча съезда решенеш. Эхь дола лазар къайла кхухьаш санна, цунца из кхы а кIоарг а деш, коммунистически болама юкъе хила тарлургдола барт эгIар къайла кхухьилга ленинцашта юкъе ца хиларах оаха майрра ях, Албански къахьегама парте лаьца никъ коммунистий, марксистий-ленинций цIерца тарбала йиш йолаш бац, йоах цо дIахо.

Испане Коммунистически парте председатела йоах, коммунизм хьалъяра керда Программа дунен пролетариата дог гIоза илли а тешам а ба. Из кхоачашъяро адамаш коммунистически обществага долхача новкъа керда этап хьаелларгья. Оаш тIаэца еза программа коммунизм хьалъяра шун байракх хинна Iац, из тха а байракх я, социализма замах йола коммунистически боламеи дунен халкъий болхлой классеи байракх а программа а я. Капитализм хьахинна чIоагIлуча хана Марксеи Энгельсеи коммунистически манифеста хиннар санна лоархIам ба цун.

— Новкъост Хрущев, — йоах Долорес Ибарруре, — советски Iилманеи техниканеи карагIдаьнначa сийлахь-доккхача хIамаех, общественни вахара дерригача доакъошка советски халкъо яьхача дукккхача коталонех Iа яьча дог гIоздоахача докладашка оаха ладувгIаш дег чура баркал яьхар оаха советски халкъаи цун ленински партенеи, уж хувцамаш даьча сий долча нахаи, цу ханна Испанех уйла а йора оаха. Оаха уйла йора фашизмана духьал лоаттабеча къовсаме миллион совгIа саг дIавеннача, кхы дIахо къовсам лоаттабе безаш долча, турпалеи денал долчеи тхоай халкъа, тешаме а денал долаш а болча тхоай кхалнаьха, къизача эксплуатацена кIал латтача, массайолча бокъонех яьккхача тхоай болхлой класса, оаха уйла йора малхо йоагаяьча лаьттан чIегилга тIа хьацар Iоухийташ, Iазап озаш къахьегаш, гектара тIара 4-гара 6-га кхаччалца центр кIа даккха гIертача тхоай ахархой. Болх бе саг везий яхаш провинцера провинце ухача, болх лехача эзараш болча юрта боахама болхлой уйла йора оаха. Оаха уйла йора шолха цензура, религиознии фашистскии цензура тIалаттача, эзоповски меттаца язданза ца йоалача, Франко а цун епископийи инаралийи комарилье а гоама хилар къаьгга дIаала ца доалача интеллигенце.

Оаха иштта уйла йора е американски базашта а е Франко хьаллоацача немецки реваншисташта а из воха ца вохийташ вуталург ца хилареи испански общества чу чIоаггIа кIедж йоаа демократически революци дегIа ца яйташ царна юталург ца хилареи.

— Тхо фийла хургда тхоай мехках империалистически агрессорий трамплин ца хилийтара, — йоах йистейоаллаш Долорес Ибарруре. — Иштта да оаха XXII-ча съезда луш дола дош, хIаьта оаха, испански коммунисташа, кхоачаш а дергда тхоай халкъа, дунен коммунистически болама хьалхашкара декхар.

Дош лу РСФСР Министрий Совета председатела нов. **Д. С. Полянскена.** Центральни Комитета отчето, йоах цо, къаьгга хьахьокх советски халкъо яьха йоккхий коталонаш, вай парте, вай мехко дIахьош бола ленински никъ нийса хилар. ХIанзарча хана эггара чIоагIагIа бола низ хиннаб Советски Союзах хIанз, дунен халкъашта юкъе чIоагIа лакхбеннаб цун лоархIам. Халкъа боахама беррига доакъош дегIадоаладара, къахьегамхой вахареи культураи боарам лакхбара, ший оборонни низ чIоагIбара дуккха гаьна яьннай вай Даьхе. Цу чIоагIача ларда тIа кхоачашде йиш йолаш практически декхар хиннад коммунистически общество хьалъелгах. Центральни Комитето теоретически бакъъяь хьахьекхай из кхоачашдергдола методаш, хьахьекхаб бокъонца бола социализмагара коммунизмага довлара никъ.

Коммунизма хьакъехьара Ленина дагадаьхкараш, цун уйлаш чулаьцай парте кердача Программо. Керда, дог айдеш йола уйлаш дег чу йоссаю цо, сий долча кердача гIулакхащца жоп лу городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхоша коммунизма материально-технически база хьае аьнна парте баьча тIахьехама.

Из Программа кхоачашъяра юкъе кIезига дакъа лоацаргдац Российски Федераце къахьегамхоша. Шоаш мадарра дувц нов. Полянске укх гарггарча ткъаь шера чухь экономика дегIайоалаяра йола йоккхий перспективаш кхоачашъярца дувзаденна дола, республикерча боахамеи советскии строительства дешаш. Укх тайпара дика цифраш йоалаю цо. Россе хьалъергья 300 совгIа йоккха теплоэлектростанции гидроэлектростанции, электроэнерги иттаза дукхагIа а йоаккхаргья, ши триллион киловатт-сахьатага дIа а кхоачаргья, диазза совгIа дукхагIа доаккхаргда мехкдаьтта, газ — 14-зза, доаладаь болат — диазза, США ерригача металлурге хIанзарча боарамал 1,7-зза тIехъяргья Iаьржа металлурги.

Iалальмате лакхача темпаща дегIаухаргья химически промышленность. Цун продукци 12—13-зза дукхагIа хургья. Iалальмате чIоагIа дегIайоагIаргья машиностроени.

ВорхI шера план республико ханал хьалха кхоачашъергья ала йиш я. Планал совгIа мехкага кхоачаргда 13 миллион тонн болат, 10 миллион тонн прокат, 30 миллион тонн мехкдаьтта.

Промышленностаи гIишлош хьалъечеи кулгал дара юкъера кхоачамбоацараш гуча а доахаш, нов. Полянске белгалдоаккх, планаш Iилманца бакъъеш увттаяра боарам лакхбелга вахаро дIадехаш хилар. КIоаргга уйла а еш, хIара предприяте, гIишлон, совхоза, министерства, ведомства балха тохкам баро новкъостал дергда пайда эцанза йола керда торонаш гучаяха.

ГIишлош яра проблемаш ше ювцаш, нов. Полянске белгалду, дикагIеи сихагIеи вай гIишлош хьалйойя а, цу гIулакха юкъе доккхий кхоачамбоацараш хилар. Наьха санна тIехьаюс гIишлош хьалъяра база, шоашта дIахецача ахчах цхьайолча совнархозаша бизза пайда эцац. ХIаьта а цхьабола моттигашкара болхлой сов тIехбувл керда объекташ хьалъяра шоашта ахча дукхагIа дIахецийта гIерташ, хIаьта лоархIамегIареи сихагIа йистеяха езаш йолеи гIишлош йистеяхара цIенхаштта уйла а яц. Цу доллача хIамаша хьахулийт ахча, материальнии къахьегамеи кхоачамаш дуккхача объекташка дIа-юха а дийкъа лоаттаделга, гIишлош хьалъяра темпаш лаьгIъю.

ХIанз республике вIаштIехьдоахаш латт гIишлош яра база сихагIа дегIайоалае, ахчаш дукханахьа дIа-юха а дийкъа ца лоаттаде, лоархIамегIареи сихагIа хьалъяь яха езаш йолеи гIишлош сихагIа йистеяха, гIишлош хьалъярга бода мах лохбе а цар дикал лакхъе а, болх беш йола предприятеш шеръяраи царна реконструкци яраи йолча торонех пайда эца йиш хулийташ дола гIулакхаш.

Мехка юрта боахамо йоахача ерригача керттерча продуктаех аханел совгIа яраш Российски Федераце лу. 1953 шерал тIехьагIа, йоах нов. Полянске, цкъаи ахаззеи чул дукхагIа даьккхад кийча даьд республико ялат, дулх, шура, тха, кхыйола юрта боахама продукташ. Укх гIеххьарча шерашка кхозза дукхагIа капиталовложенеш хьожаяьй партеи правительстваи РСФСР юрта боахамга. ХIара шера 80 эзар гаргга керда трактор, 40 эзар комбайн, дуккха кхыйола техника кхоач колхозашкеи совхозашкеи, дукхагIа хьаю минеральни удобренеш. Цу хIамаша дукххача областашка йиш хилийтай тоъал толамаш даха. Цхьабакъда, йоах нов. Полянске, кIезига яц паччахьалкхеннеи советски халкъаи хьалхашкара шоай декхараш массе шера кхоачаш ца деш йола областаш. Цун бахьанаш ше доашхаш, царна юкъе керттердар лоархI цо Федераце дуккхача районашка лаьттаех пайда во эцаш хилар. Цу ерригача районий цхьа башхало я — травопольни системах лаьтта леладелга къаьстта чIоагIа юкъекхухьаш хинна зонаш. Цо боахама зе ду, юртбоахама продукци йоахилга сецаду, дIахо ахара новкъарле ю.

Творчески Iилмана гучадаьнарий, толашагIа йолча практика новкъосталца, КПСС Центральни Комитето кIоаргга а массе оагIорахьара а гучадаьхар травопольни система массанахьа цхьатарра чакхъяхарах даьнна гIалаташ, харцахьа лаьрхIар лаьттаех лерттIа пайда ца эцар, дIадийхар хIамаш дIаювш долча лаьттай структура овлангара денз хувцилга, эггара хьалхагIа, хьажкIаш дIаювш дола лаьтташ шерделга. Духхьал цу гIулакха хIанз боккха болх бу оаха, йоах нов. Полянске, хIаьта укх гарггарча хана тхоашта дика хIамаш карагIдаргхиларах дог тийша а да тхо.

Ораторо хоам бир, РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюроси республика Министрий Советои областной, краевой, республикански организацешца цхьана хIамаш дIаювча лаьттай структура тоаергIолаш дола гIулакхаш вIаштIехьдаьха хиларах. ХьатIадоагIача шеррехье а цIена параш долеи баьцаш дIаювш долеи лаьтташ кIезигдара, керда лаьтташ карадерзадара чотах 6 миллион гектар дукхагIа хилийга лаьрхIад ялаташ дIадувргдола лаьтташ, цу даькъе ялатийна лаьрхIа бобови культураш дIаювраш — 3,5 миллион гектар. Ялатийна лаьрхIа хьажкIаш цIаювш дола лаьтташ йиъ миллион гектарага дIакхоачадергда. Цо йиш хулийтаргья ялаташи доакъараши дикка дукхагIа даха. Республика юрта боахама кхоачамаш Iалальмате доккхий да. Шера 12 миллиард пунт — хIанз мехко доаккхачул цкъаи ахаззеи дукхагIа ялат даккха йиш йолаш а даккха дезаш а, хIаьта хIара шера паччахьалкхенга 4—5 миллиард пунт ялат дохка дезаш а да тхо. Из халеи чоалханеи, цхьабакъда, кхоачашдулургдолаши декхар да.

Нов. Полянске белгалдаьккхар, хIамаш хьаеш дола юрта боахама низаш чIоаггIа дегIадоаладаро керттера, айхха шоайла дувзаденна дола ши декхар — бахача наха шортта дикагIа йола кхачан продукташи промышленноста бедали Iалашъелга а вай юрташ кIезиг-кIезига йоалаш, коммунистически общественни гIулакхашка ялар, городаи юртаи юкъера башхало дукхагIча даькъе дIаяккхар Iалашделга а.

Нов. Полянске даьча къамаьлацара йоккха моттиг хетайир республиканскии моттигерчеи органий, пачахьалкхени боахамеи управленей балха, цига демократически лардаши общественни хьисапе балхаш делгеи дегIадоаладара. Аппарата болх тоабара гIулакх, йоах цо, кадраш нийса хьахаржарцеи, кхетамца дIанийсъярцеи, хьалкхеярцеи айхха дувзаденна да. Кулгалхочун ший дикал, политически кхетам болаши гIулакх довзаши из хилар, цун организатор-

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).



Москва. Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд.
Сурта тIа: США-ра баьхкача хьашшка — США Коммунистически парте Национальни комитета председатела Элизабет Флиннаген Национальни комитета председателан заместителa Генри Уинстонаген моаршал хетташ ба съезда делегаташ. С. Преображенски В. Кошевойн сурт.
ТАСС фотохроника.

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

(ДIахододар. Долалур 1-чеи, 2-чен оагIош тIа.)

ски хьинар, йоах оратора, предприяте е учреждене беча балхах хьахулача пайдага хьежжа къоастаде деза. Новкъа дале а, йоах нов. Полянске, хIанз дукха бIаьхбенна балхаш тIа болаш ба массаза а гIулакх дохадеши, хIаьта а царех дукххача шерашка сендухьа да а ца ховш, «бехктокхамера болхлой» аьле оалаши бола нах. Цкъа цхьан номенклатура юкъе а гIойя кхы балхаш тIара бохаргбоацаш мандат кхаьчарий хьисапе ба уж.

Парте Программа тIа белгалдаьха Советски паччахьалкхен органий лоархIам дIахо лакхбелга, царна демократизаци елга, нахацара цар бувзам чIоагIбелга дIадехаш дола гIулакхаш боккха теоретически практически лоархIам болаш да, йоах дIахо Д. С. Полянске. Цар довзийт советски болхлошта дукххача тайпара бола паччахьалкхен аппарата беррига болх дIахо эргабоахаш тоабергбола наькъаш, формаш, методаш. Цар белгалду социалистически паччахьалкхел нийсача закона боарамах коммунистически общества ше-шийна доал дарга йоала наькъаш.

Партеи паччахьалкхенои мехка ленински принципех доал делга юхаметта а оттадаь, йоах дIахо Д. С. Полянске, халкъацара керда доккхий низаш сомадаьхар Центральни Комитето. Алхха Молотова, Кагановича, Маленкова, Ворошилова, кхычар антипартийни группировка яр цунна новкъарле е гIерташ, чурчеи арахьарчеи политика деррига лоархIамегIарча дешай хьакъехьа парте лаьрхIача деррига гIулакхашта чIоагIгIа духьалъювлаш. Ораторо дагадохийтар промышленностаи гIишлош хьалъяраи деш дола доал эргадаьккха тоадара духьала, целина караерзаяра духьала, планироване методаш тоаяраи вахаро хьалхадаьха парте чакхдоахача кхыча гIулакхаштеи Молотов духьал мишта ваьннавар. ДIахо нов. Полянске йоах, антипартийни группа член а цун керттерча доакъашхоех а хиннача нов. Ворошилова дегаза, энжи, со аьначара гIулакхаш леладора. Эггара саготагIа йола минуташ тIакхаьчача хана цо кхыметтел тIаэца а тиганзар Центральни Комитета Пленум гулъелга дехаш хинна парте Центральни Комитета членаш. Цо диццалийтад ше Президиуме Центральни Комитето хержалга а, долче, цу сий долча гIулакхах ше ваккха йиш йолаш из хиннилга а. Партена духьалара гIулакхаш бахьан долаш, йоах ораторо, антипартийни группо а санна, бизза бехк такха беза нов. Ворошилова. Фракционераш бохабаь вай парти, йоах ораторо, ший мугIарий цхьоагIо чIоагIъяьй, кхы а айхагIа кхотаеннай.

Парте Центральни Комитета отчета тIа, йоах Д. С. Полянске, бокъонца нийса мах баьб албански кулгалхой харцахьарча гIулакхий. Вай, съезда делегаташа, бизза къоабалбу из мах, хIана аьлча цо яхар ерригача вай партена, деррига советски халкъа хетар да.

Белгалданза даргдац, йоахар ораторо, укх тIеххьарча шерашка мехка а парте а вахар чухь хинна эггара лоархIамегIара событеш, цу даькъе антипартийни группа йохаяр а долаш, тешамерча ленинца, вай ханарча воккхагIа волча политически деятела цIераца, Никита Сергеевич Хрущева цIераца ювзаенна хилар.

Парте Центральни Комитета отчети КПСС Программа проекти ювцаш, вай массане а, хIаьта вайца цхьана деррига советски халкъо а, цхьатарра голосовани ергья парте Центральни Комитета болх могабара тIехьа, кердача Программана, лаьттан тIа эггара нийсагIа йола общество — коммунизм хьалъяра тIехьа.

КПСС Центральни Комитета балхахи КПСС Программа проектахи Никита Сергеевич Хрущева яьча геттара дикача докладаша — дерригдунен-исторически лоархIам болча цу документаш тIа итог яьй вай партеи советски халкъеи турпалерча къовсама а къахьегама а, аьлар Киргизе Компарте ЦК хьалхарча секретара нов. **Турдакун Усубалиева,** хьахьекхай Iилман лардера, хьадда йола вай мехка коммунизм хьалъяра программа. Ма чIоагIа дега тоам хулаш да-кх. культ личностах юхедиса во гIулакхаш хоадам боллаш дIа а даьха, партена духьал яьнна, вахарах дIахаьдда фракционерий группа йоха а яь, вай парти кхы а дукхагIа чIоагIъенна, новкъост Никита Сергеевич Хрущев керте латтача цун ленински Центральни Комитета гонахьа кхотаенна ший XXII-ча съездага яр.

Вай ха, йоах дIахо оратора, бокъонца сийлахь-доккхий хIамаш хулаш ха я. Ховш да, Октябрьски социалистически революци хилалехьа Россе юстарча моттигех эггара тIехьайисарех цхьа моттиг Киргизи хилар. Хьалха вIалла промышленность йоацаш хиннача Киргизе хIанз 25 мехка дIаухийт вай ханара промышленни оборудовани. Овлангара хувцамаш даьд юрта боахаме. Боарам боацаш тоаденнад къахьегамхой материальни хьал.

Киргизски халкъа геттара дика хов, йоах дIахо нов. Усубалиева, паччахьалкхен, боахама, культурни строительстве ше даьха деррига толамаш Коммунистически парте, цун Центральни Комитета хьакхалера кулгал бахьан долаш, эггара хьалха доккхача эрсий халкъо а деш, вай мехка дахача халкъаша вежараша санна гIо дарца даьхалга. Ерригача партеца, дерригача советски халкъаца цхьана Киргизстана коммунисташеи, берригача къахьегамхошеи цхьан саго санна, массане а могабу парте Центральни Комитета политически никъ а практически болх а.

Парте XXI-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, семилетка заданеш дика камаьхал а йоалаш кхоачашьяра шоай беррига низ тIабахийтаб Киргизерча къахьегамхоша. Планах лаьрхIа хинначул сихагIа дегIаух промышленность. Дикка дегIаденад капитальни гIишлош хьалъелга. Семилетках дIаяхача юкъагIа цхьадола хIамаш карагIдаьннад юрта боахам дегIабоалабара а.

Республика халкъа боахама цигара гидроэлектрически кхоачамех пайда эцар боккха лоархIам болаш хилар хьоахадьача хана Т. Усубалиева белгалдоаккх Нарынски гидросистеме Токтогульски гидростанци хьалъяр къаьстта боккхача лоархIамера гIулакх хилар. Из станци хьалъе йоалаяра дош сихагIа къоастадича бакъахьа дар, аьнна, хет нов. Усубалиевна.

Вошал долча халкъашцара доттагIал, экономически културни бувзамаш хаддаза чIоагIделга а шерделга а, доккхача эрсий халкъен вай мехка дахача вошал долча кхыча халкъий культура санна йолча ганзех даиман пайда а эцаш, ший культура социалистически чулоацам бIаьхий белга ший сийлахьара декхар лоархI киргизски халкъо, йоах нов. Усубалиева. Шоай наьна меттаца цхьана эрсий мотт а Iомабу киргизаша.

Эрсий мотт, аьлар оратора, — из ба халкъаша шоашта юкъе бувца юкъара мотт, прогресса, вIаши гIулакхаш леладара, хьаькъала мотт, Советски Союза деррига халкъий доттагIлени вошаллеи мотт. Эрсий меттах киргизашта шоллагIа бола наьна мотт хинна дукха ха я. Оаха, киргизаша, тхоай ираз алерхI сийлахь-воккхача Ленина бувцаш а яздеш а хинна мотт ховш а Iомабеш а тхоаш хиларах.

Вай парте XXII съезда тешам бала мукъаба сона, йоах ший къамаьл чакхдоаллаш нов. Усубалиева, Киргизски республика коммунисташ а беррига къахьегамхой а вай хьамсарча партена, Никита Сергеевич Хрущев керте латтача цун ленински Центральни Комитета гонахьа кхы а айхагIа кхоталургхиларах, КПСС кердача Программа тIа белгалдаьха коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхий декхараш ка йоалашагIа кхоачашдара шоай низи хьинари цар кходерг ца хиларах.

Цул тIехьагIа къамаьл ду СССР Министрий Совета Председатела заместитела, Паччахьалкхен заготовкай комитета председатела нов. **Н. Г. Игнатова.**

XXII-гIа съезд, йоах нов. Игнатова, партеи советски халкъеи вахар чухь Iалаьмате йоккха событи я. Цо хьаелл керда зама — адамий историе чухь эггара хьалха, эггара толашагIа йола, эггара нийсагIа йола коммунистически общество хьалъяра зама. Вай доккхал ду вай парте хала, цхьабакъда, сий дола, никъ чакх а баькха деррига адамий сийрдача кхоаненга никъ а буллаш, советски нах сийрдаьннача коммунизма лакхаленашка майрра бугаргхиларах. Из никъ вайна сийрдабоаккхаргба массайолча ханий сийлахь-йоккхача парте укх съезде ювцаш а тешшаме чIоагIъергйолаш а йолча парте Программо.

Ший къамаьлах дикка дакъа хетаду нов. Игнатова юрта боахам дIахо дегIабоалабара дешашта. 1959 шера сентябрьски Пленумагара денз, йоах цо, парте боккха болх баьб юрта боахама хIама хьаду низаш дегIадоаладара, хIаьта тахан хийцца ала йиш йолаш да, цига доккхий толамаш даьхад, аьнна.

ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеш ,юрта боахама къахьегамхоша укх шера йоккха котало яьккхай ялаташ дукхагIа дахара а паччахьалкхенна кийчдара а гIулакха. 20 октябрь тIакхаччалца ийцад 3.115 миллион пунт ялат. Ялат дIахо а эцаш латт, хIаьта шеко яц, новкъоста Н. С. Хрущева цIи яьккха ялат кийчдара цифр — 3300 миллион пунт гаргга — тешшаме кхоачашъергхиларах.

Беррига юрта боахам дегIабара лард хиларах тарра дIахо ялат дукхагIа доаккхилга вай парте хIара денна йоахко еш гIулакх да. Нов. Игнатова белгалду, ялат бахьан долаш лоаттабеча чIоагIача къовсаме сий дола моттиг лаца а йоагIаш целинаси из караерзаьяча турпалашеи дIалоацаш хилар. 40 процент совгIа товарни ялат лу целинни лаьтташа. Целина бахьан долаш кIай маькх дикка дукхагIа арахеца йиш хиннай вайга. ДикагIча сортех йола кIай маькх наха дIаехаш хилара лоархIам а беш, паччахьалкхено 1953 шерарчул шозза дукхагIа доакх сортовой хьоар, хIаьта хIанз 70 процент совгIа кIайча хьоарах ях маькх юъ вай халкъо. Ялат дукхагIа дохк доазол арахьа. Укх тIеххьарча ялх шера дехкад 2 миллиарди 300 миллиони пунт ялата, цунах ши дакъа — вай доттагIашка, социалистически лагера мехкашка.

КПСС Программа проекта хьакъехьарча доклада тIа, йоах дIахо оратора, тешавеш хьахьекхай ялат доаккхилга сихха дегIадоаладергдола йоккхий торонаш. Чудахьаш дола деррига ялат 20 шера 18—19 миллиард пунтага кхоачаде аьнна декхар ott даьд. Шеко яц, из гIулакх чакхдаккхара кIезига хьувкъам луш йолча культураштa меттел лакха хьувкъам лураш дIаювш, хIара лаьттан чIегилгах пайда дикагIа эцаш, ялата хьувкъам лакхбеш, юртбоахама производствана комплексни механизаци еш денали хьинари тIадохийтаргхилара.

Боккха болх баьб колхозашкеи совхозашкеи хьайбай боахам чIоагIбара хьакъехьа парте яь решенеш кхоачашъеш а. Деррига доахах 70 процент совгIа дараш колхозийи совхозийи юкъара доахан да, цу даькъе детта доахан 53 процент, хьакхарч 74 процент, жа 79 процент. Хьайбай продукташ яхараи кийчъяраи лоархIамегIа йола моттиг дIалоац колхозашеи совхозашеи.

Семилетка контрольни цифрашка лаьрхIадар хьалхарча кхаь шера 20 миллиони 310 эзари тонн дулх эца. Семилетка йолаелча денз колхозашеи совхозашеи дехкад 21 миллион тонн дулх, хIаьта ер шу чакхдаллалца кхы тIа а дохкаргда ши миллион тоннал кIезигагIа доацаш.

Семилетка кхаь шера 80 миллион тонн шура эца лаьрхIадар. Семилетка йолаелча денз ийцай 75.380 эзар тонн, хIаьта ер шу чакхдаллалца колхозашеи совхозашеи кхы а йохкаргья йиъ миллион тоннал кIезигагIа йоацаш. Кхоачашъеш латт фуаш эцара йола ворхI шера заданеш а.

Юрта боахама продукци дукхагIа кийчъяро йиш хилийтай нахага кхачан продукташ дикка дукхагIа йохка. Укх тIеххьарча пхе шера цкъаи ахаззеи дегIаенай розничны товарооборот, иззал дукхагIа хиннаб кхачан товараш дохкара физически боарам.

Уж дика хьокхамаш да. Цхьабакъда, вайцига хIанз а бизза наха кхоачамбалла хилац дулх, кхыйола кхачан продукташ а промышленни товараш а. ТIа-тIа дукхагIа халкъа эшаш хулача товарашца халкъ дукхагIа Iалашдар духьа партеи правительстваи лаьрхIад наха эшаш дола товараш дукхагIа хьадайта. Юртбоахама продукташ дукхагIа яхареи кийчъяреи хьакъехьа, вайна махарра, решени яьй Центральни Комитета январски Пленуме.

Хьайбай боахам лакхача темпашца дегIабоалабе лерхI парте Программо. Госэкономсовета даьча лоархIамех, 1980 шерале 153—163 миллион бежанга кхоачаде дезаш да доахан, е тахан вайга дарел шозза совгIа дукхагIа хургда; детта доахан — 68—75 миллион бежанга кхоачаргда, хьакхарч — 91 миллионага, жа 270 миллион устагIага.

Докладашка а съезда делегаташа даьча къамаьлашка а къоаггадаь дийца, вай мехка карагIдаьнна доккхий толамаш даха йиш хиннай, йоах дIахо нов. Игнатова, парте политика ленински никъ, Молотова, Кагановича, Маленкова, Ворошилова, Булганина, Первухина, Сабурова, Шепилова фракционни группа парти тIера яккха гIийрта никъ толар бахьан долаш. Уж чIоаггIа духьала баьннабар из никъ чакх ца балийта, аьнна.

Фракционерий безам хиннабар, йоах ораторо, парти корта боацаш йита, Президиума состав хувца, парте Центральни Комитета къайлагIа парте доал шоашка даккха, из ленински наькъ тIара яккха, культ личности йолча хана хинна порядкаш юхаоттае. Молотови, Кагановичи, Маленкови, Ворошилови из бIеха гIулакх чакхдаккха гIертар Iаьдал бе долла безам хиларал совгIа, бехк боацаш дукха парте членаши парте боацараши хIалакбаь дола, законах доаца низаш шоаш дарах шоай бехк такха безар кхераш а.

Ховш да, йоах дIахо нов. Игнатова, арифметически лаьрхIача дукхагIа йола антипартийни группа ЦК Президиуме вIашагIтехача хана, партенеи мехкаи деш дола доал бе долла лаьрхIа йола шоай план практически чакхъяккха йолаелар из. Цхьабакъда, кхоачашхиланзар цо лийрхIараш, цунна дицценна хиннад, из йоацаш а, боарам боацаш чIоагIа новкъост Никита Сергеевич Хрущевх тешаши XX-ча съездо белгалбаь ленински никъ хадданза чакхбахара цунца цхьана тIехьа хиннеи членаш а болаш йола Центральни Комитет а хилар.

Бокъонца йола фракционерий юхьмараш дикагIа къоастаяр а культ личноста оамалаш йоахкаш хинна антипартийни группа партех мелла чIоагIа дIахьадай а кхыметтел ЦК членех а дош ца хеташ хиннай а кхетадар духьа, цхьа ший тайпара эпизод ювца пурам да сона.

ЦК Пленум гулъянза яргъяц аьнна заявлени а ийца, Президиума заседане шоай викалаш бахийтар ЦК членаша. Нов. Игнатова Iоеш из заявлени:

«Центральни Комитета Президиумга.

Тхона, КПСС ЦК членашта, хайнад ЦК Президиум хадданза заседанеш еш хилар. Цу тайппара тхона ховш да, Центральни Комитета керте латтарий а секретариата керте латтарий а хьакъехьара дош оаш дувцилга.

ЦК Пленума членашта къайла лоаттаде йиш яц вай ерригача партена селла лоархIаме дола дешаш. Цунца дувзаденна оаха, КПСС ЦК членаша, дех сихха ЦК Пленум гулъяр а из дош Пленуме дувца оттадар а. Тхо, ЦК членаш, вай партена кулгалдарах долча деша юстара латта йиш йолаш дац».

Из дехар Президиумага дIахайтачул тIехьагIа, фракционераша унзаре гIар аййир.

Укх лакхача трибунера дувца хьаштдац ЦК членашка цар даь бIеха къамаьлаш. Сен духьа дац аьнна хет шоана из дувца хьашт. ЦК членаша царца мишта ду къамаьл?! Новкъост Хрущеви из хьаллоацаш хиннача вокх новкъостий ЦК членаш тIаэца гIертар. ТIаккха цу арифметически дукхагIа бараша — фракционераша предложени елар, цу членаш Президиумо а ца эцаш, царгахьа барех цхьанне — Булганина е Ворошилова тIаэцаргболаш. Цу группана дагардар фуд а хайна, Никита Сергеевич Хрущева аьлар, ЦК членашта духьала ше а воагIаргва аьнна, хIаьта ше яххар а дир. Ма доккха ираз дар из вай парте вахара!

Н. С. Хрущев. ЦК членашца къамаьл де сога йиш ца хилийта гIертар уж, цудухьа цу гIулакха Ворошилов хержар цар. Аз аьлар: Пленумо хержав со ЦК Хьалхарча секретаралла, хIаьта Коммунистически парте Центральни Комитета членашца къамаьл де бокъо согара яккха йиш йолаш саг а вац. (**ЧIоаггIа тIоараш тох**). ЦК Пленумо хержав со, цудухьа цо е еза решени а. ЦК Пленумо решени яьчча тайпара хургда из. (**ЧIоаггIа тIоараш тох**).

Н. Г. Игнатов. ТIаккха Центральни Комитета членашца къамаьл де баха Президиумо викалаш бир новкъостий Хрущеви Микояни, хIаьта иштта Ворошилови Булганини.

Н. С. Хрущев. Шоана магарра, шиннена духьала шиъ волаш. (**Залера бараш хьов**).

Пленуме, йоах дIахо нов. Игнатова, Центральни Комитета моакхаза берда хьалхашка нийсбелар антипартийни группа доакъашхой. Пленумо массава раьза а волаш ленински никъ дIабахьар духьа тIагIертта къовсам лоаттабеш вола новкъост Хрущев хьаллоацаш хилар шоашта тучадьнначул тIехьагIа зовза дехке бувла баьлар уж, цхьабакъда, царех теша мегаргволаш дацар. Чудоаллар цаIи дувцар кхы дар цар Пленум хилалехьа, Пленуме, Пленум хинначул тIехьагIа.

Аз хьаллоац, йоах дIахо оратора, Молотов, Каганович, Маленков партера дIабахара хьакъехьа предложенеш а кхувлаш, укх трибунера къамаьлаш даьча XXII-ча съезда делегатий предложенеш.

XX-ча съездо белгалбаьккха, вай парте политика ленински никъ хьаллаьцар массе мехкашкарча вошал долча коммунистически партеша, йоах нов. Игнатова. Цхьабакъда, хIанз гучадаьннад дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама деррига дешай хьакъехьара вай парте политика массе оагIорахьара хьаллоацаш шоаш даь къамаьл Албански къахьегама парте кулгалхоша цIенача дег тIара даь хинна ца хилар. Укх тIеххьарча хана политически никъ цкъаьннахьа хийцар албански кулгалхоша, къовсам болабир КПСС XX-ча съезда решенешта духьала, вай партех, цун ленински Центральни Комитетах гIерта баьлар, доацар дувца баьлар уж кхыча коммунистически партех а. Вай съезда делегацеи вошал долча партей викалашеи вай хана эггара лоархIамегIа долча дешашта берригача дунен коммунистически боламо могабаьча юкъарча наькъ тIара боал албански кулгалхой, яхаш укхаза дийцар геттара нийса дар.

Вай парте дIахо а чIоаггIа дIахьоргба ленински никъ, йоах ораторо, лаккха лелаергья коталонаш йоаха марксизма-ленинизма байрахх. Цу байракхаца вай парте тешшаме коммунизма коталонга дугаргда советски халкъ. Цу наькъ тIара вай къулба хургда Советски Союза Коммунистически парте Программа.

Трибуна тIа ва СССР оборона министр нов. **Р. Я. Малиновский.** Коммунистически парте XXII съезд, йоах цо, из я советски халкъа турпалерча историе чухь бокъонцара сийлахь-йоккха этап. Къаьгга хьежаьча малхо санна, цо бIарчча итташ шерашкахь сийрдайоаккхаргья вай Даьхен кхоане, деррига адамий кхоане.

ТIема Низашкарча коммунисташа, берригача къахьегамхоша, деррига советски халкъо санна, йизза могаю кердача Программа проекта тIа цо белгалъяьккха парте чухьара а арахьара а политика, эггара сийрдагIеи нийсагIеи йола коммунистически общество хьалъяра планаш.

ТIеххьарча итташ шерий исторе гуччахьа бакъъю, йоах дIахо нов. Малиновске, тишлуш латта капиталистически строй хIалак хиланза ярг ца хиларах йола марксизма-ленинизма вывод. Цхьабакъда, ший ха кхоачаенна капитализм, тIеххьара а ше леча хана, йоккха доакъазал адамашта качйолла гIерт. Советски Союзаци социалистически кхыча мехкащеи тIом хьоабара хьаькъалца йоаца планаш дагакхоабаш я империалистически паччахьалкхенаш. Эхьах хIама доацача тайп-тайпарча бахьанашца цар дIатIаэца тигац массане а деррига а герз дIадаккхарах йола советски предложенеш, цар хадданза совдоах шоай тIема низаш.

ХIанз укх сахьате тIом хиланза баргбоацаш беце а, империализм мел йолча хана дIа ца боалаш бусаш ба тIема кхерам. Керда тIема истери сихъяра бахьан а даь хьайийцай хIанз германски машара договор дара хьакъехьара советски предложенеш.

«Берлински кризис» бахьане а увттаеш, малхбузехьарча мехкаша тIема практически кийчо елга сихдалара жоп а луш, СССР кхерамзлени тIом юхатохара низи чIоагIбара даькъе довзаш дола дукхха гIулакхаш динза яланзар парте Центральни Комитети Советски правительствои.

ДIахо нов. Малиновске дагадохийт ТIема Низий керттера декхараш хаьдда довзийташ а, вай ханарча хьалех Советски Союзера тIема строительства лостам къоастабеш а дола Н. С. Хрущева 1960-ча шера СССР Лакхехьарча Совета сессе даь къамаьл. Цу къамаьло иштта кIоаргга анализ йора советски тIема доктринана ларде йижача вай ханарча тIема оамала а. Цу доктрина лоархIамера цхьа положени я, нагахьа санна империалистически агрессораш из хьоабанза ца Iайя, дунен тIемах ракетно-ядерни тIом хургхилар, вешта аьлча, детташ дола керттера герз ядерни герз а долаш, уж герзаш кхача деззача дIакхоачадеш ракеташ а йолаш бола тIом.

Хургболча тIем тIа хоадам беш дар ракетно-ядерни герз дале а, йоах министра, хIаьта а вай вывод укх тайпара я: массе тайпара тIема низаш цхьана летача мара торо хургьяц агрессор визза эшаве. Гой, цудухьа вай эшшаш йола йоакхою массе тайпа герзаш а тоадара, бIу Iомабу уж дика леладе, агрессор хоадам боллаш эшаве. ТIема Низий эггара лоархIамегIара, эггара кертегIара, эггара хьалхарча аргIанара декхар укхох лоархI советски тIема доктрина: цIаьхха лета моастагIа тешшаме юхатохеи цун зуламера планаш йохаеи даиман кийча хулга.

Вай мохк боккха а шера а ба. Капиталистически мехкашкарчул кIезигагIа кхетаргда вай мехка лазар, цхьабакъда, вай геттара дика кхетаду, из воашта Iалаьмате хала тIом хургхилар. Вай кIоаргга тийша да, нагахьа санна империалисташа вайца из хьоабойя, цу тIемах социалистически лагерь котъяргхиларах, капитализм йизза хIалак хинна дIаяргхиларах.

Министра съездага дIахойт, парте XX съезд хиннача хана денз хьайоагIа юкъ вай эскареи флотеи низаш дегIадоаладареи Iоадареи даькъе эргало этта этап хилар. Хьадаьд тIема низий керда тайпа — стратегически назначени йола ракетни бIу. Агрессори цун мохки хIалак беш эшабара кхоачам хиллал кхувса установкаш а, царна эша ракеташи зарядаши а хIанзалехьа а я цу бIунага.

Технически Iалашбарга диллача, бизза вай ханара ба лаьттара вай бIу, тIема-фецара низаш, тIема-форда флоти тIема-транспортни авиаци.

Бизза кхоачамбаь ца Iеш, дикка сов а яллал дукха яьй вай укх тIеххьарча шерашка тайп-тайпареи шо-шоай гIулакхашта лаьрхIаи йола ракеташ, яхаш белгалдоах Р. Я. Малиновске. Вай ракетни бIу тIема гIулакхашта геттара дика кийчбенна ба, даиман тIема ха тIа латт из, шоашта тIадилла декхар толамца кхоачашде низ кхоачаргболаш а ба из.

Ракетни бIуцарча тIемахоша нийса кхетаду, шоай декхараши Даьхенна хьалхашка шоашта тIалатта Iалаьмате боккха бехктокхами. ХIанз вай ракетни бIуца 1800 гаргга тIехдика подразделени я, шоай гIулакха боккхий мастераш, лаьттан букъ тIарча хьаштдоллаш йолча моттиге, ца тулийташ, меттахьа тохара мастераш ба уж.

Вай ханара лаьттара бIу миштаб а цунга малагIа тIема торонаш я а дувц оборона министра. ДIабаха тIом йистебоаллача хана дивизеца хинначул дикка кIезигагIа нах юкъебоагIаш я, белгалдоаккх цо, вай мотострелкови дивизи. Цхьабакъда, цо тохача цхьан залпа низ, ракетни герз ца лаьрхIача а, бизза баьнна ца Iеш совбаьннаб. Нагахьа санна танкаш хьайийцача, вай хIанзарча мотострелковии танковии дивизешка уж дукхагIа я Боккха Даьй-мехка тIом болча хана механизированнии танковии корпусашка хиннарел, е НАТО мехкех моллагIчун а цу тайпарча дивизешка йолчарел.

Белггалара толамаш даьхад фецарча-десантни бIиво. Противовоздушни бIу герзашца кийчбар а вIаштIехьбаккхар а овлан тIара эргадаьннад. ХIанз ПВО ларде лоацар, эггара хьалха, шоаш дер кердача самолеташца-истребителашца цхьана дергдола зенитни ракетни бIун низ ба. Къаьстта дIаала деза са, йоах нов. Малиновске, йолхача хана ракеташ хIалак яра проблема а толамца къаьстта хилар.

Фецарча-ТIема Низашка, къаьнара поршневи самолеташ цIенъяь вай ханарча реактивни машинашца хийцай, звукал тIех йола гаьна уха бомбардировщикаш шоашца а йолаш. ТIехьтIехьа дукхагIа юкъейоалаю агрессора противовоздушни оборона новкъа хургйолча метте дIа а ца йодаш, гаьннара цунна ракетно-ядерни хIама тоха де могаргдолаш йола ракеташ кхухьа авиаци.

ЧIоагIа хувцаеннай Форда-ТIема Флот а. Цун керттера низ ба ракетно-ядерни тIом болча хьал тIа хина кIалхарча кемаел боарам боацаш дикагIа дола тайп-тайпарча гIулакхашта лаьрхIа хина кIал гIолла лела лодкаш. Цу тIа а хина кIалхарча флота лард лерхI ракетно-ядерни низ бола герз а долаш долча хина кIал гIолла лелача атомни лодкаех. Арктика шана кIал гIолла лела а, лаьттареи хи тIареи объекташ тешшаме йохаяра геттара лоархIаме дола, ракеташ тохара нийса позицеш лувца а дика Iемад хина кIал гIолла лела вай лодкаш.

ДIахо маршала Малиновске дIахойт 1961-ча шера вай ТIема Низашка санна, Варшавски Договора чудоагIача мехкий вошал долча эскарашца а дукхха тайп-тайпара тIема ученеш яь хилар. БIена управлене керда средстваш, цу даькъе электронни вычислительни машинаш а, дукха юкъейоалаьяр ученешка.

Командни кадраш ювцача хана маршала кхайкаду, Советски ТIема Низий еррига а эпсарий корпус — тIема-политически технически гIулакхашта геттара дика кийчбенна болча, парте гIулакха боарам боацаш чIоагIа мутIахьа болча, дукха еза Даьхе лорaяра хьакъехьара шоай декхар ийшшача хана кхоачашде могаргдолаш болча, советски халкъа дик-дикагIа болча къонгий отряд я из.

Вай советски эпсар — из ва эскарера а флотера а партеи правительстваи викал, из ва командир — единоличник, хIаьта цун приказ цун карарча наха закон да. Цунца цхьана из ва ший карара нах йоакхонца кхетабер, парте идеяш чакхйоахар. Хьокхаме гIулакх да, эпсарашта, инаралашта, адмиралашта юкъе лоадама хIама ца эшшаш 90 процент коммунисташи комсомольцаши хилар. Царех хIара виьлагIа вола саг лакхара образовани йолаш ва.

Хадданза дегIаух вай инженерно-технически кадраш. Ракетни бIуца, масала, хIара 100 эпсарах 72 инженерий техники ва. Полкереи цул лакхехьарчеи звенера эпсараш, берригаш хIана бац, аьнна, Боккха Даьй-мехка тIем тIа Iомаяь дуккхача маьхера тIема опыт йолаш нах ба. Геттара дика, дунен тIа мел барел дикагIа ба вай салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш. ХIанз санна чIоагIа цIакха а хиннадац СССР ТIема Низаш.

Эскареи флотеи гIулакх деш болча берригача наьха цIерах КПСС XXII съезда чIоагIа тешам лу оборона министра, дукха езача ленински парте хьалхленца, халкъо даггара хьаллоацаш хиларах чIоагIале а еш, СССР низ болчеи турпалчеи ТIема Низаша шоай сий дола тIема декхар дIахо йодача хана а де доаггIача тайпара кхоачашдергда, аьнна.

Советски кагирхой гIулакхаш доккхал де йиш йолаш да: коммунизм хьалъяр, дунен тIа деррига халкъашта машар, къахьегам, паргIато, нийсхо, вошал, ираз чIоагIдеш йолча дикача общество бахар — иштта доладир ший къамаьл ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара нов. **С. П. Павлова.** Цо аьлар, кагирхоша дег тIара могаяьй кердача Программа проект. Ленински комсомола болх чIоаггIа мах беш съездо хьоахабаро кагийча наьха, мехкарий керда энерги, энтузиазм, къахьегама хьинар айду.

КПСС XX съезд хинначул тIехьагIа Ленински комсомоло доккхийча хувцамийи, балха методаш эргаьха тоайреи никъ хьабенаб, идейнии организационнии чIоагIъеннай. Коммунистически партеи цун Центральни Комитетои коммунистически общество хьалъяра масса оагIорахьара кийчъяьй къона тIехье.

Парте комсомола тIадехкад, царца бIарчча тIехьенаш хьалкхийна а кхетам бенна а дола, доккхий гIулакхаш. Царна юкъе къаьстта моттиг дIалоац, белгалдоаккх оратора, эрий даьда лаьтташ карадерзадаро. Ховш да культ личности йолча хана кхоачам хиллал хьаде, хоадам боллаш къона бараш шоашта тIаберзабе йиш хургйолаш доккхий гIулакхаш ца хиннилга. Гой цудухьа эрий даьда лаьтташ карадерзадара гIулакх хьаллаца аьнна парте даь кхайкарал массане а хьаллаьцар. Керда лаьтташ карадерзадеча районашка 700 эзарнел дукхагIа патриоташ бахар. Кагирхоша мадарра хьахьекхар партена, Центральни Комитета, тешамерча ленинца Н. С. Хрущева шоаш мутIахьа хилар.

Советски кагирхоша, дерригача халкъо эрий даьда лаьтташ карадерзадеча хьинаре дакъа лацаро къаьгга хьахьекхар фракционерий телхача кучка уйлаш йизза хIалак хилар.

Эрий даьда лаьтташ карадерзадаро комсомол а беррига советски кагирхой а боахам хьалбеча хьинарегIа дакъа лаца тIаберзабир.

Нов. Павлова дувц, ший XIII съезде комсомоло тIаийца хоадам боллаш дола деррига декхараш дикка тIеххкоачашдаь хиларах. Индустре лоархIамегIа долча доакъошка ударни гIишлош хьалъеча комсомоло бахийтабар 1200 эзар совгIа нах. Цар новкъостал даьд итташ доменаш, мартенаш, прокатни станокаш, боккха низ бола 54 химически производстваш ханал хьалха болх бе йолалийта, 20 эзар километр гаргга газопровод, машиннаькъаш, электрифицированни наькъаш дахка.

Съезда хьалхарча яхье кагирхоша хьинаре дакъа а лоацаш биъ бетта болх бе йолалийтай 64 йоккха промышленни объект. Ши миллион совгIа болча къонача болхлоша парте съезд хьаеллача денга къахьегама овсарлен хьакъехьара шера йола задани кхоачашъяьй.

Парте XX съезд хинначул тIехьагIара шераш, йоах нов. Павлова, хиннад лаьтта ялат леладерийи хьайбаш леладерийи къахьегам беза, цун сий де кагийнахи мехкарийи Iомалуш хинна шераш. Алхха хьайбаш леладеча фермашка баьхкаб комсомольски путевкаех 2,5 миллион совгIа нах. Къаьстта чIоагIа бехктокхаме лоархIаш а хьинарца а болабеннаб кагирхой хьажкIаш кхее.

Нов. Павлова хоам бу, тайге, лоамашка, яьссаленашка баха цу районашкара рузкъаш советски наха гIулакх дергдолча оттадара партена новкъостал де, аьнна новкъоста Н. С. Хрущева баьча тIахьехама кагирхой чIоаггIа раьза болаш жоп луш хиларах. Владимир Ильича цIерахча Московски завода комсомольца Арафелова язъяь заявлени йоалаю оратора хьокхама. Цун заявлене тIа яздаьд: «Парте XXII съезде Никита Сергеевич Хрущева даьча къамаьла жоп луш аз дехар ду планета а цул арахьарча а моллагIча пункте, Советски Союза Коммунистически партена вахийта эш аьнна хеттача со вахийтар».

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд

(Йистедоалар. Долалур 1-чен, 2-чен, 3-чен оагIош тIа)

ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара дIахо дувц хьатIакхувш йоагIа тIехье кхетамца кхеяра дешаех, хIьта Iилма-педагогически учрежденешта критика ю, школа вахаре кхы а хьинарегIа дакъа лаца советски общественность тIахьех. Литературеи искусствои кхетама балха боккха лоархIам болаш хилар белгал а доаккхаш цо йоах, кагирхошта, уж творчески къахьегама, дикача гIулакхашта тIахьехаргбола, коммунизма йдеалаш бахьан къовсам лоаттабе кийча хила Iомабергбола произведенеш я эггара хьалха эшараш.

Комсомола истори — из тешшаме парте гIулакх дара истори да, йоах нов. Павлова. Тхо доккхал деш да КПСС XX съезд хинначул тIехьагIа 1,5 миллион совгIа дикагIа бола комсомольцаш сийлахь-йоккхача Ленина парте бахарах. Съезда хьалхарча деношка хиннача митингашка, собранешка 48 миллион гаргга болча советски кагийча нахеи мехкарашеи парте XXII-ча съездага дайтад письмо — клятва. Цар торжественно дош деннад деррига шоай низаш, ховр, хьаькъал коммунизм хьалъяра дIадала.

Ленински комсомола 19 миллион членаш, беррига советски кагирхой дIахо йодача хана а хургба парте гIулакха боарам боаццаш мутIахьа, кхы а айхагIа кхотадергда шоай мугIараш цун ленински ЦК-на гонахьа.

Трибуна тIа ва СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министр нов. **А. А. Громыко.** Вай толамех доккхал а деш, ладийгIар съезда делегаташа, йоах цо, новкъоста Никита Сергеевич Хрущева яьча, парте Программа проекта тIа а санна, вай мехко баьча наькъа кIоаргIа анализ яьча, сий долча, таханарча ший гIулакхашкара тешам а низ а эцаш коммунистически кхоаненга советски халкъ гIоргдола сийлахь-боккха никъ биллача докладашка.

Майрра ала йиш я, парте хIанзарча XXII-ча съезда дунен - исторически лоархIам укх съездо оттадаь гIулакхаш кхоачашдеш вай мохк дукхагIа гаьнагIа мел боал биззагIа а хозагIа а гучабаргба, аьнна.

Съездо болх беча хана, йоах дIахо министра, делегаташа цифраши проценташи а доаладеш, цун трибуна тIара докладаш ю экономикеи, Iилмеи, культуреи дегIайоалаеш, советски халкъа вахара материальни хьал лакхдеш даьхача Iалаьмате доккхийча толамех. Цу толамаша шоай доккхалга диллача деррига дуне цецдоах. Цхьабакъда, лоархIама мел дика методаш юкъейоалаярах цхьаккха а цифращеи процентащеи юларгьяц вай арахьарча машар безача политика исторически итог. Тешшаме ала йиш я, таханарчул дуккха а боккхагIа кхерам адамашта тIаоттаргбар, хIаьта уж хIалакдеш тIом хила а мегар, нагахьа санна машар лорабеш Советски Союз, ший новкъосталцеи цIаккха лакъаргдоацача кхоачамашцеи еррига машар беза социалистически лагерь ецаре.

Ший исторически решенешка чухь ленински лини, ленински курс йола КПСС XX съезд хинначул тIехьагIа санна чIоагIа низ болаш империалистически лагера политикана хьалхашка ше тIех хилар цIаккха а хьалхагIа хьахьекхадац Советски Союза арахьарча политико. Дунен халкъий вахара керттерча дешашта юкъе шоай лардага диллача вайчарца, социалистически мехкий арахьарча политикаца южаш йола позицеш лоацаш вай а санна машареи маьрша цхьана къахьегареи лини хьаллоацаш шовзткъа совгIа нейтралистски паччахьалкхе я хIанз. Шоай уйлашка диллача вайна гаьна латтача наха а, нагахьа санна уж машара тIехьа бале, чIоаггIа сий деш оал: Москва—Ленин—Хрущев яха дешаш. Уж, шоана хьаштдале, кIай вале а Iаьржа вале а, европеец вале а американец вале а, Азе вахаш вале а Африке вахаш вале а, башха а доацаш, тIом ца безача хIара сага даггара гарга ваха йиш хулийташ йола пароль я. Вай деа доагIаш доккхал деш ала йиш я сий хилда духхьал шоай цхьан цIерашца вай мехка сий, арахьарча политика дика гуманизм дунен эггара гаьнарча миIингашка кхоачийташ бола деятелаш хьабеча общественни системаи партеи.

Вай доттагIий меттел, кхыча станера дуккха деятелаш а цецбоах халкъашта эггара дукхагIа дагадоахка дешаш Советски Союзо увттадеш хиларо, йоах нов. Громыкос. Советски правительства арахьарча политика гIулакхаш массанахьа хьаллоацаш а толамца дIаэцаш а хилара бахьан сенах латт йоах цу деятелаша. Цу толама бахьаний цхьаккха а къайле йолаш хIама дац. Машара гIулакха тешаме, чIоагIа хилар, бакъдолчоа тIехьаотта а агрессе низаш къовла а дезача хана кийча хилар, переговорий даькъерча партнерий хьаштий хьакъехьа маькара а уж хьашташ лоархIаш а хилар — царех йоал Советски Союзо дунен халкъий гIулакхашта юкъе толамаш дахара къайле.

Вай заман са доаллаш мел дар, дунен халкъий политикана юкъерча шин лине вIашдухьала къовсам фокуса чу санна хьахьекхар Никита Сергеевич Хрущеви Америка ВIашагIкхийттача Штатий президент Кеннедии Вене вIашагIкхетаро. Укхаза вIашкакхаьчар, вIашкаэттар ши дуне, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий, адамий кхоанен хьакъехьара ши уйла. Политика чухь цхьа уйла, цхьа лини лелайора эггара йоккхагIа йолча капиталистически паччахьалкхен — Америка ВIашагIкхийттача Штатий паччахьалкхен кеман штурвале латтача саго. ШоллагIа йола лини — социальни прогрессеи машареи лини лелайора социалистически Советски Союза правительствана керте латтачо. Вай партена, дерригача вай халкъа ха деза Вене переговораш еча истола тIа Советски паччахьалкхени ерригача социалистически лагереи хьашташ, Европе агрессивни тIом хьоабара духьал тешшаме сунт тоха мел гIертарий хьашташ халкъашта юкъерча машара хьашташ лергвоацача Ленина парте хила доагIача, вай халкъа хила доагIача тайпарча революционни хьинарца, деналца, хьаькъалца хьаллоацаш хинна хилар.

Венас, Парижа, Кемп Дэвида хIанз дунен халкъий арене хулаш мел долчо ала никъ лу, нагахьа санна машар мичара боагIа, тIема кхерам мичара боагIа хьахьокхаш дола къулба хилча, тIаккха машара полюса тIа йоагIача стрелка юхь хIанз вай съезд болх беш йолча оагIонгахьа, Кремла оагIонгахьа хьовзаргьяр.

Дунен тIара хьал хIанз а кхохкаденнеи тешаме доацаши латт, йоах нов. Громыко. Советски Союз дунен тIа а Европе а йоккха паччахьалкхе я. Вай мехка, вай халкъа вахар айхха дувзаденнад Европерча кхыча халкъий вахарца. Духхьал укхаза, европейски континента юкъаметте ший овлаш хийцар дунен шаккхе а тIом хьоабаьча германски милитаризмо. Гой цудухьа массаза а вай парте Центральни Комитета, Советски правительства кертера терко еш хиннай дунен цу района кхерамзле лораяра дешай. Гой цудухьа иштта низаца а ира а оттаду Советски правительства хIанз германски машара договор дара наькъаца Малхбузерча Германе корта хьалъийбеш йола милитаризм юхатохаргйолаш гIулакхаш данза дарг ца хилара дош.

Дунен шоллагIча тIем тIа хIалак хулаш эшар юхадекха реванш е гIертар селла чIоагIа къайлакхахьац Бонне. Нагахьа санна Малхбузен Германе реваншисташ Советски Союзаи цун доттагIаштеи хIама тоха гIертача, тIаккха из хилча Малхбузерча Германех шийх хьахургдолча кашмашка, хетаргахьа, ехача тIема машина гаргаш хьалохьае а из машин лийхкарий дегIамех хинна йокъ дIайолла а каш доахараш корорг бацар.

Вайна а вай союзникашта — социалистически паччахьалкхенашта а германски машара договор дар фашистски Германи йохаяьчул тIехьагIа Европе хьахиннача доазонашта чIоагIа чIегаш тохари цунца реванша еча кийчон политика кIалхара хоадаяри да, йоах дIахо оратора. Шинна а германски паччахьалкхенца машара договор дича цхьаккха а эшаргвац, шевар котваргва. Нагахьа санна барт бара ларда тIа германски машара договор де вIаштIехьа ца доале, тIаккха Советски Союзо дуккхача кхыча мехкашца цхьана Германски Демократически Республикаца машара договор деш кулг яздергда.

Вай мехко цIенхаштта терко яьй, хIанз я а ю Европа йоккхийча паччахьалкхенашцара гIулакхаш тоадара а дегIадоаладара а. Къаьстта теркам тIабохийт цо шин гиганта — Советски Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе латтача гIулакхашта. Нагахьа санна машар Iалашбара гIулакха цар шоай низаш вIашагIтехача, тIаккха мала лоархIа а вергвар, хьан низ а хургбар из бохабе? Цхьанне а. Иштта низ бац дунен тIа.

ХIанз Америка ВIашагIкхийттача Штаташка Iаьдала керте латт демократически парти. Рузвельт а вар демократически парте викал. Рузвельта цIерца массанел а чIоагIагIа ювзаенна хиннача партена, хетаргахь, аттагIа дар советски-американски гIулакхаш дегIадоаладара хьакъехьара цу сийлахь-воккхача американца дика традицеш юхаметтаоттае. Арахьарча политика чухь из тайпа гIулакх дича баркал аргдар американски халкъо а. Из раьза а долаш тIаэцаргдар дерригача халкъаша а.

СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра йоах, дукха ха йоаццаш цкъа тхоца ше къамаьл деш Америка ВIашагIкхийттача Штатий паччахьалкхен секретара Раска аьлар: дуне доxадеча хана председателал деш хинна паччахьалкхен деятелаш а болаш историна юкъе баха безам хургбацар Хрущевеи Кеннедеи, аьнна кхетаду вай массане а. Цудухьа дунен тIара кхерамзлен дешаш Советски Союзагеи Америка ВIашагIкхийттача Штаташкеи цхьатаррарча боарамах кхоач, дунен эггара йоккхагIа йола ши паччахьалкхе хиларах тарра.

Из дика а кхетам болаш а аьннад. Цунна жоп луш вай аьлар: нагахьа санна Советски Союзаи ВIашагIкхийттача Штаташтеи тIаэцалургйолча ларда тIа дунен шоллагIа тIом дIабалара дош а цу тIара хьадоагIа дешаш а къоасталоре, тIаккха цунах машара гIулакха а вай паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладара а юкъе лоаца Iалаьмате доккха дакъа хургдар.

Советски правительствас тIахьех тIема кхерам дIабаккхареи советско - американски гIулакхаш овлангара хувцареи наькъаца дунен тIара хьал хувцаш Никита Сергеевич Хрущевеи Кеннедеи председателал дара. Раска аьлар Советски правительства машара тIехьара уйла йизза хьаллоацаш ва ше, хIаьта, дерригача дунен тIа машар Iалашбара наькъаш а корорг даьлар цо американски правительства цIерах. Вай яраш боккъалдар аьлча я а я эггара йоккхагIеи низ болашагIеи йола ши паччахьалкхе. Вай союзникаш ба, цхьабакъда дуккхадар Вашингтонои Москваси дергдолчох тийша да.

Из а иштта нийса аьнна хIама да, аьнна белгалдоаккх нов. Громыко, вай чIоагIа раьза хургда, нагахьа санна арахьарча политика хьакъехьа Америка ВIашагIкхийттача Штатий гIулакхаш цу оагIонгахьа леста хургдале.

Вай теш вай социалистически система лакъаргйоаца торонаш йолаш хиларах, йоах дIахо нов. Громыко, вай теш социализманеи капитализманеи юкъера къовсаме латта дош машаре латтача яхье, машаре дахара тIехьа къоастаде йиш хиларах. Духхьал из лини, из машара политика я Советски Союза Коммунистически парте кердача Программа проекта тIа оттаяьр.

Парте XXII-ча съезде вай тIаэц коммунизмаи машареи программа, йоах нов. Громыко, вай парте, вай халкъо ший низ кхобергбац дезде из сийлахь-йоккха Программа кхоачашъяь ди гарга озара.

Халкъа гIулакхдар — доккха ираз

КПСС XXII-ча съездо шерра хьаелл Советски Союзерча къахьегамхошта коммунизма наIараш, хIаьта цунца хьокхам дерригача дунен тIарча къахьегамхошта а лу вай.

Доккха ираз да хIанз халкъа, партена къахьегар. Тха театра коллективо дика кхетаду хьалхашка латтараш доккхий декхараш долга. Цудухьа дIахо йодача хана творчески боарам кхы а лакхбергба оаха, городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхошка дукхагIа вай хана эшаш йола спектаклеш гойтаргья.

Коммунистически общество хьалъяра низ кхо ца беш къахьега лаьрхIад оаха — артисташа.

Х. НУДУШЕВ,
Х. НУРАДИЛОВА цIерахча
Нохч-ГIалгIай таетра артист.

„Дерригача дунен уйлаш Москвагахьа латт"

ПРАГА. Чехословаке дерригача вахара печать оттаяй КПСС XXII-ча съезда балхо. Цун сийлахь-йоккхача идеяшта хетаяь отчетни профсоюзни собранеши конференцеши, чехословацко-советски доттагIлен Союза областной конференцеш хул хIанз республике. Цига дакъа лоацаш бараша коммунизм хьалъерий съездага моаршал хоатташ кхухьийт юххьерчунгара яьнна тIеххьарча мугIарга кхаччалца «Советски Союзо коммунизма сийрдача бовхьашка хьош бола никъ тха никъ а хургба» яха уйла йолаш йола телеграммаш.

«— ЧIоагIа хьашт хеташ ладувгIаш да тхо съезда балхага, — язду Оломоуцки металлургически завода профсоюзни конференце делегаташа. — КПСС XXII-ча съездо хьаелла коммунизма перспективаш вай кхоанен сурт да. Оаха доккхал ду социалистически лагера мехкашта юкъера доккха дакъа тхоаш долаш. Оаха доккхал ду дунен тIа эггара хьалха коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъаца тхоай сийлахь-доккха доттагIал долаш.

Укх деношка массайолча предприятешка чакхйоахаш латтача дуккхача къахьегамхой беседашка ювцараш хьалхагIа а санна съезда материалаш я.

Социалистически Чехословакерча дикагIа болча наха, къахьегама турпалаша, Iилмахоша, писателаша, искусства деятелаша, дукха а кхы дуккха а болча городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхоша массава раьза а волаш, цIенача дег тIара даькъала ювц КПСС XXII-гIа съезд, Чехословаке а сийрда коммунистически кхоане хьалъярца айхха дувзаденна дола хьамсареи гаргареи гIулакх из хиларах тарра.

УЛАН-БАТОР. Вошал долча Советски Союзе коммунизм хьалъяра Программо чIоаггIа дегаш гIоздоах Монголе къахьегамхой, яхаш язду «Унэн» яхача газето «Башха дика марксизма-ленинизма документ» аьнна язъяьча ший передовой статья тIа. Шоай мехка социализм хьалъяр духьа са ца кходеш къахьега дегаш урaувттаду Программо, чIоаггIа тешам лу коммунизм дерригача дунен тIа котъяргхиларах.

Монгольски халкъо доккхал ду, Советски Союзо ший тешамерча доттагIчо, йоах дIахо передовой тIа, социализм хьалхагIа хьалъяь яккхарах а, хIаьта тахан эггара хьалхагIа коммунизм хьалъе йолаяь хиларах а. ХIанз, КПСС XXII-ча съезде советски коммунистий керда Программа ювцаш латтача хана, МНР къахьегамхоша дег тIара моаршалаш кхухьийт вошал долча советски халкъага, дош лу цунна вай юкъара гIулакх бахьан долаш са ца кходеш къовсам лоаттабе.

ХАНОЙ. КПСС XXII-ча съезде ювцаш йола КПСС Программа проект Iомаеча хана, язду «Нян зан» яхача газето, оаха хIаране доккхал а ду, тха дог гIоз а доал кердача коммунистически обществе болха советски нах бахьан долаш. Коммунизм — хIанз гаьнара хIама дац. ХIанзара советски нах коммунизме бахаргба. ХIанз бIарга а гуш духхьалъувтт тхона духовнии культурнии гIулакхашта массе оагIорахьара дегIабаьхкача хIанзарча наьха, коммунистически общества члений, Хьалхара турпалаш-космонавташ Юрий Гагарини Герман Титови, денала а дегIа а чIоагIа бараш, — уж да коммунистически общества члений сибаташ.

ПАРИЖ. Французски йоазонои радиоси хьалхагIа санна чIоаггIа терко ю КПСС XXII-ча съезда балха. Демократически кепа йоазоно белгалду, хIанзарча съездо дIахьор, парте XX-ча исторически съезда никъ хилар.

«Юманите» яхача газета Москверча корреспондента Пьер Куртада язду, съезде итог ю СССР халкъа боахама дерригача керттерча доакъошка а, хIаьта иштта Советски Союза арахьарча политика даькъе а яьхача коталонаша, яхаш. Коммунизм хьалъяра декхар оттаду цо. Куртада белгалду съезда болх цIенхашттарча гIулакхашца лелаш хилар. ХIамаш шоаш мадарра кхетаду советски коммунисташа, йоах цо. Цар, юха ца озалуш, гуччахьа дувц хIанз а шоай вIаштIехьдаланза дисараш. Цудухьа толамийи коталонийи хьакъехьа деча хоамашта нийсса съезде деча къамаьлех хьакъоастаде йиш йоаца дакъа да критикеи самокритикеи. ДIахо а дегIаухаргйолча советски демократех хьакъоастаде йиш йоацаш да из гуччахьара къамаьл.

XX-гIа съезд хиннача хана денз КПСС чакхдаьхача гIулакхаша, йоах корреспонденто, йиш хилийтай коммунизм хьалъяраи машаре дахара политика лелаяраи Iалаьмате боккха низ мукъабаккха. Цу гIулакхехи машаре дахара цу политикахи кхерарг бац дунен тIарча социализма низа бизза мах ца бу, социализма идеяй низа бизза мах ца бу нах мара. Цу нахах я Молотовеи кхычари антипартийни группа, йоах Куртада.

Куртада язду, коммунизм хьалъерий съезд а хинна, кхыметтел коммунизма моастагIаша а вай заман эггара йоккхагIа йола событи я яхаргдола съезд а хинна историна юкъегIоргья из съезд.

Съезде деча къамаьлий биззача чулоацама кепа техача «Юманите» яхача газето керта йоазон тIа белгалду, «коммунизм хьалъяра наькъаши средстваши адамий историе чухь духхьашха белгалдаь хилар».

«Либерасьон» яхача газето. «Массе мехкий болхлой класса дагалатта керттердар — машар» аьнна даьча керта йоазонна кIал кепа техаб XXII-ча съезда балха хьакъехьара хоам.

ТУНИС. «Аль-Амаль» яхача газето КПСС XXII-ча съезда хетаьйча передовой статья тIа белгалду, «дунен массайолча столицашка чIоаггIа уйла тIаяхийтай съезде деча къамаьлашта», «дерригача дунен тIа коммунизми социализми дегIайоалаяра съездо гIо дергхилара».

Коммунизм хьалъяра программа съездо оттаяь хилар белгал а даь, «Аль-Амаль» яхача газето критика ю «СССР экономическии общественнии дегIаяра факторий лоархIам а ца беш, шоай политически уйлашца» программа «фаьлг» ба яхаш кхайкадеча буржуазни кепа йоазон органашта.

«Эт-Талива» яхача газето «Адамий историе чухь эггара хьалха латта общество хьалъяра декхар оттаду КПСС съездо» аьнна йолча статья тIа язду: «Дерригача дунен уйлаш КПСС XXII-гIа съезд вIашагIкхийттача Москвагахьа латт... Цхьаккха юкъера ца воалаш беррига комментатораши наблюдателаши коммунизмана тIехьа уж бале а е цунца моастагIал дола нах уж бале а, съезд ший лоархIамга диллача вай заман Iалаьмате йоккха политически событи я, яхача уйлан тIа соц».

КАИР. КIиранна цкъазза арадувлача «Роз эль-Юсеф» яхачо КПСС XXII-ча съезде ювцача Программана хетаьйча статья тIа язду «керда Программа башха дика я, хIаьта цу тIа оттадеш дола декхараш доккхий а да. Цхьабакъда, уж деррига декхараш кхоачашдулаpгдолаш да, малхбузехьара гIозараш из бIехье, цун лоархIам лохбе гIерте а...».

«Аль-Гумхурия» яхача газето редакционни статья тIа белгалду, КПСС XXII-гIа съезд «Советски Союза меттел, дерригача дуненна а Iалаьмате йоккха событи хилар... Деррига дуне ладувгIаш да цу съезде дувцарашка».

23 октябрь (ТАСС).

КОММУНИЗМА МАЛХ хьакхийттаб вай мехка



№ 15 йолча Грознерча хIамаш тегача фабрика коллектив съезда сийна къахьегама вахте а этта хьинаре къахьегаш я укх деношка. Октябрь бетта план ши ди хьалхагIа кхоачашъе дош деннад цо.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладувгIаш я из дуккхача къамех болча нахах латта коллектив парте XXII съезда балхага. Балхах мукъача хана дуккха вIашагI а бетталуш газеташ тIара съезда материалаш еш фабрика болхлоша.

СУРТА ТIА: коммунистически къахьегама ударница М. Балакирева ший новкъосташта газет дешаш йоалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

Къахьегам дукха безаш кхедергда бераш

КПСС XXII-ча съездо, коммунизм хьалъерий съездо чIоагIъергья коммунистически общество хьалъяра Программа. Цунна хетаду Советски наха шоай патриотически гIулакхаш.

Съезде Н. С. Хрущева даьча къамаьлои парте тIаэцаргйолча кердача Программаи хьагойт вахареи дешареи бувзам дIахо йодача хана кхы а чIоагIбар мел лоархIам болаш гIулакх да. Тхо массаза а парте яхачоа тIехьа да. Коммунистически общество хьалъергьяраш ба оаха хьалкхебераш. Из дика кхетаду тха школа-интерната хьехархой коллективо.

Нохч-ГIалгIайчен пионерий цIерах парте съезда делегаташка моаршал хатта яха тха школера-интернатера дешархо Висханова Света цIаярга чIоагIа сатувсаш да тхо. Дукха ха йисаяц съезде шийна бIаргадайнараш Светас тхона хьадувца.

КПСС XXII-ча съезда болх беча деношка школа-интерната дешархоша шоай шин общежите коа сомий гаьнаш егIай. Шоаш шефал деча № 15 йолча совхозе доккха концерт оттадаьд дешархоша. Укх деношка къаьстта дикагIа деш тха бераша.

Ф. ДАУТОВА,
РСФСР заслуженни хьехархо, № 15 йолча школа-интерната директор.

Даим партеца!

Дог гIоздаьннеи вай езача партехи Даьхенахи доккхал деши еш советски наха Центральни Комитета отчетахи Советски Союза Коммунистически парте кердача Программа проектахи йола Н. С. Хрущева докладаш.

Берригача советски наха санна доккхий декхараш оттаду тхона хьалхашка а кердача Программа. Тхо кийча да уж кхоачашде!

Парте XXII-ча съезда толамца накъа баьхка машиностроителаш семилетка кхоалагIча шера заданеш кхоачашъяра хьинаре къахьегаш ба.

Тха цеха станочникаш парте съезда сийна къахьегама вахте латт. Съезд хьаеллача дийнакьа массаз а балха ухачул хьалхагIа балха а вена, ханал хьалха айса болх бу моттиг кийч а яь, чертежаш а Iомаяь, болх бе волавелар со. Йоккхача оборотех болх беш цементировочни агрегаташта эша 40 деталь сменагIа арахийцар аз. Заданел шозза дукхагIа хул из.

КПСС XXII-ча съездо болх беча укх исторически деношка коммунист хила лаьрхIар аз. КПСС кандидаталла дIаэца, аьнна партийни организацега заявлени еннай аз.

Къахьегама вахте а этта дика къахьегаш ва тха цехера токарь Мороз Анатолий. Нагахьа санна хьалха сменагIа 25 цилиндрови втулка хьаеш хиннаяле хIанз 28 деталь хьаю цо.

Балха йоккха говзал йолча болхлочо чIоагIа новкъостал цу шийца болх беча ший новкъосташта.

С. АХМАТХАНОВ,
«Красный молот» завода 2-ча цеха токарь.

КЪАХЬЕГАМХОЙ УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРА

Вай мехка мел вахача сага боккха лоархIам бола гIулакх хинна дIаэттай, КПСС XXII съезд. ХIанз съезда балха чIоагIа уйла тIаяха ба вай республикера къахьегамхой.

Коммунистически парте кердача Программа тIа белгалдаьхад бахача наьха унахцIено лораяра гIулакхаш. Уж сийлен гIулакхаш кхоачашдара Нохч-ГIалгIайчен унахцIено лораяра болхлошта хьалхашка доккхий декхараш латт. Укх ткъаь шера коммунизма материально - технически база хьалъяра план чIоагIъергья КПСС XXII-ча съездо. Вай мехка коммунистически общество хьалъяра доагIаш дола дакъа лоацаргда унахцIено лораяра болхлоша.

Дика кхетаду цар шоашта хьалхашка латта декхараш. Цудухьа халкъа гIулакх деш, парте гIулакх кхоачашдеш дукхагIа, хьинарегIа къахьега дог доагIа.

У. ЦУТИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР унахцIено лораяра министра заместитель.

ДИКАГIА КЪАХЬЕГА ДОГ ДОАГIА

КПСС аргIан йола XXII съезд историе чухь боккха лоархIам болаш я. Вай парте коммунистически общество хьалъяра оттаяьча плано хIара къахьегамхочун низи хьинари совдоакх. Съездо чIоагIъергья парте керда Программа. Цу гIулакхо дегаш гIоз доах къахьегамхой, хIана аьлча, хIара саго ше беча балхаца коммунизм хьалъяра новкъостал ду.

ХIанз Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой еррига уйлаш XXII съездаца я. Съезде Никита Сергеевич Хрущева яьча докладаша вайна массанена хьалхашка хьаелл кхоанен перспективаш. Цудухьа вай мехка махулла сихагIа коммунизм хьалъяра кхы а дикагIа къахьега дог доагIа. Цудухьа вай мехкарча кхыча къоначa специалисташа санна аз сай хьаькъал, кхетам, низ дIалургба КПСС керда исторически Программа кхоачашъяра.

В. ЛИБАСАН,
Нохч-ГIалгIайчен совнархоза къахьегама отдела инженер.

Хьинар совдоахаш

Коммунизм хьалъеш, промышленностьи юрта боахами дегIабоалабеш даьхача доккхийча толамех дукха хезад советски наха. Вай парте XXII-ча съезде нов. Н. С. Хрущева яь доклад йийшача кхы а чIоагIагIа доккхал ду оаха вай мехка коммунистически общества материально-технически база хьалъяра шийна хьалхашка Iалаьмате доккха декхар оттадаьча вай езача Даьхенах, советски сагах.

Ший доклада тIа къаьстта белгалдаьккхар Никита Сергеевича укх гарггарча хана чухь производство кердача техникаца эргаяккха езилга. ХIанззехьа а эргайоалаш латт производство. Из дика бIаргагу йоккха йоацача тха гаражни оборудоване заводага хьежача а. 600 саг чу а воагIаш йолча тха коллективо чIоаггIа къахьег механизаци яра, автомобилистий болх аттача баккхара. Хьожаргда вай укх масалага: нагахьа санна 1950 шера тха заводо 5 миллион сома продукци арахийцаяле (къаьнарча масштабах), 1960 шера 27,5 миллион сома продукци арахийцай. Уж толамаш даха йиш хиннай заводага производство кхы а дикагIча, кердача техникаца эргаяккхарах.

Дукха новатораш ба завода хIара производственни участке хьалха баьча тайпара болх бе раьза боацаш, керда дараш Iомаде гIерташ, уж балха юкъекхухьаш. Болхлочо Мартынова, технолога Скороплетова, иштта А. Федоренко, М. Мусиенко, Р. Хайрулина кулгалдеча коммунистически къахьегама бригадаша даьча балхаша торо хилийтай производство чIоагIа эргаяккха, дуккха а пайданера хIамаш производствана юкъекхахьа, Iалаьмате дукха паччахьалкхенна рузкъа кходе.

Вай парте тIахьех беррига болхлой, инженераш, беррига къахьегамхой кхы а хьинарегIа къахьега. Къахьегама овсарле лакхъелга, продукцега дIабода мах лохбелга, Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш балха юкъекхухьилга вай предприятей дика закон хинна дIаэттад.

Укх деношка кхы а айденнад тха болхлой хьинар, массане уйла цаI я — дикагIа болх бар. КПСС XXII-ча съезда сийна вахте латт тха завода еррига а коллектив.

Е. РЯБОВ,
ГАРО завода керттера инженер.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Револющe проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03152 Заказ № 5914.